

**על ידי השתוקקות באמת לזכות הרבים
זוכה להיות מזכה ומורה דרך לרבים**

בכל מה שעובר על האדם איך שהוא, אם יחזק את עצמו ברצון, היינו שאפילו כשאנו זוכה להוציא מכח אל הפועל הדבר שבקדושה שחפץ לעשות או המדרגה בעבודת ה' שרוצה להשיג, אף על פי כן לבו הומה ומיחל תמיד בכל מעיו ובכל איברים הפנימיים שלו לגמור ולעשות רצונו, **בבחינת "מעני מעי אוחילה"** (ירמיהו ד, יט), ועל ידי זה מרחם עליו ה' יתברך ומורה לו דרך האמת לְכַנֵּן רצונו, **עַד שְׁזֹכָה לַחֲבֵר סְפָרִים קְדוּשִׁים**^{כד} **לְבַאֵר דְּרָכִים וְעֲצוֹת אֵיךְ לַעֲשׂוֹת רָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְבַטֵּל כָּל הַסַּפְקוֹת שֵׁשׁ לְשֵׁאֵר בְּנֵי אָדָם בְּעֵינֵי עֲבוֹדַת ה' וְעֲשִׂית רָצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ.**

(דרכי הצדיקים פרק ב')

בדורות אלו, שהחשכות כל כך גדולה שאין רואים שום ניצוץ אור, **שהקדוש ברוך הוא קרוב ביותר לכל אחד הרוצה להתקרב אליו**, ועל מה שדורות הקודמים היו הצדיקים צריכים הרבה יגיעות והתאמצויות להתקרב אליו - בזמננו **על ידי עובדא שאיש יהודי עושה ורוצה להתקרב לה'**^{כה}, **זוכה למדרגות גדולות.** (בית אברהם פרשת מסעי)

(כד) ואף כי יש הרבה מניעות לקרב עצמו לתורה - על ידי שמשתוקק לתורה ורוצה להמשך אחריה, **נתנת לו התורה במתנה.** (שפת אמת, פרשת במדבר תרל"ה ד"ה באבות).

(כה) **העיקר היא התשוקה:** בחתם סופר, פרשת שופטים (ד"ה וכו'), על הפסוק "וכי יבא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל אשר הוא גר שם ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה' ושרת בשם ה' אלקיו ככל אחיו הלויים העומדים שם לפני ה'" (דברים יח, ו-ז), רצה לומר, מי שגר ומתגורר מרחוק ואי אפשר לבא בעצמו ולעבוד בגופו ממש עבודת ה', רק **בכל אות נפשו ותאוותו וחשקו הוא משתוקק וחפץ לעבוד את ה'**, ומתפלל וקורא בשם ה' בחפץ

**מיד שהחכם יושב ודורש דברי תוכחה ומחאה מכפר
הקדוש ברוך הוא לעוונותיהם של ישראל, שנאמר
"ולא תשא עליו חטא"**

**"והיתה לו ולזרעו אחריו וגו' תחת אשר קנא לאלוקיו
ויכפר על בני ישראל"** (במדבר כ"ה י"ג): דרשו חז"ל
ראוי' שתהא הכפרה הזו מכפרת והולכת עד סוף כל הדורות
(סנהדרין פרק חלק), כותב רבינו (בעל בני יששכר מאמר חודש תשרי מאמר
ד' סימן ז', ובאגרא דפרקא ס"י קמ"ו) זצ"ל בשם הקדוש מהרי"ש
מקארלין הי"ד, שיש מדרש חז"ל, שאמר אליהו (זה פנחס) רבונו
של עולם, כיון שְמַדְתִּי היא שאני מקנא ולא אוכל לסבול חטא

וחשק הרבה, אזי יהיה מחשבתו הטובה נרצית ככל הלויים
העומדים שם בפועל לפני ה'.

בכל דבר שבקדושה, בתורה ותפלה ובכל מצות התורה, אם
לב האדם יחפוץ לעשות ואינו יכול, ולבו נשבר מזה שאינו יכול
להוציא מכח לפועל, ה' יתברך הבוחן לבות וכליות כביכול עושה
בעבורו, ומעלה עליו כאילו עשה אדם המצוה בפועל, וזוכה
להרגיש האורות הקדושות מהמצוות. (תפארת שמואל, פסח שני ד"ה
ויאמר).

כמו שהמלאכים יש לכל אחד שורש מיוחד לעשות רצון
הקדוש ברוך הוא בשליחותו, כן יש לכל אחד מבני ישראל חלק
מיוחד בתורה, ויש מי שמתקן כל מעשיו לגמרי, ומועטין הם בני
עליה. אך גם מי שאינו כן - עם כל זה, על ידי התשוקה והרצון
בחילא סגי, כמו בעל תשובה, יכולין לקפוץ למעלה ממדרגתן.
(שפת אמת, פרשת במדבר תרל"ד ד"ה במדרש הביאנו).

"שומר מצוה לא ידע דבר רע" (קהלת ח, ה) - דהיינו, שומר
ומצפה על דבקות וחושק לדבק בו יתברך - לא ידע דבר רע.
דהיינו, שאז יהיה מרחק מן הרע. ובחינה זאת יוכל לדחות כל
החשכות שגרם לו בעונותיו, וגם כל החשכות שהיתה לו מכבר,
ויהיה מאיר בכל עולם ועולם. (ליקוטי תורה [טשערנאביל], פרשת נח ד"ה
ופתח)

שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש שג

ועון, פן יהיה אבי הבן המכניס בנו לברית, בעל עבירה, ולא אוכל לסובלו. והשיב לו הקדוש ברוך הוא, אז אכפר לאבי הבן עונותיו. ואמר לו אליהו עוד, פן יהיה המוהל והעומדים שם בעלי עבירה, והשיב ד' שיכפר גם לכל העומדים שם. ולפי הדברים האלה יש לפרש הפסוק, שפנחס זה אליהו, אשר קינא לאלוקיו, הואיל והוא מקנא ולא יוכל לסבול עבירות, לכן "ויכפר על בני ישראל", יכפר ד' לכל מי שיעמוד אצל כסא של אליהו. ותבין מה שאמרו חז"ל הנ"ל **שתהא הכפרה הזו מכפרת והולכת עד סוף כל הדורות.**

ועל דרך זה יש לפרש הפסוק **"הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא"** ר"ל שלא ימנע להוכיח, ששמא לא יהיו דבריו נשמעים ויגרום לחבירו שיחטא, שיעבור על הלאו **"וערפכם לא תקשו עוד"** (לדעת הסמ"ג המונה זה בין הלאווין) וגם המוכיח יענש על שנענש חבירו על ידו. (ר"ה ט"ז ע"ב כל המוסר דין על חבירו, ברש"י שיענש חבירו על ידו). לכן אמרו חכמינו ז"ל, **כשהחכם יושב ודורש הקדוש ברוך הוא מכפר לעונותיהם של ישראל** (קהלת רבתי ט' כ"א), וזהו, **"הוכח תוכיח"** ולא תפחד שמא לא יהיו דבריו נשמעים ויתוסף עוד חטא על חטא, אל תפחד מזה, כי, **"ולא תשא עליו חטא"** לא יהיה להם ולך חטא, כי אכפר לעונותיהם תיכף בשעה שהחכם יושב ודורש. וכיון שכן נדרש בבית דין של מטה, כן מסכימים בבית דין של מעלה, עד כאן לשונו.

הרי אנו רואים מכאן, שעל ידי שפנחס קנא לאלוקיו ומסר נפשו במחאה נגד נשיא גדול בישראל (ראה סנהדרין פרק חלק שנעשו לו הרבה ניסים), הציל את כל עם ישראל ממגיפה הנוראה, כמו שכתוב **"ויכפר על בני ישראל"**, עד שאמרו ז"ל (סנהדרין שם), ראויה שתהא כפרה הזו הולכת ומכפרת עד סוף כל הדורות.

ונקדים עוד דברי הגמרא (עבודה זרה ג, א) אומרים העכו"ם לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם שמים וארץ נוגעין בעדותך, שנאמר (ירמיה לג) "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיו" דאמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי" וכו', אם ישראל מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתהו ובהו.

וראה ברש"י הקדוש (מכות י"א ד"ה קפאו תהומות) שמצא (דוד המלך כשחפר יסודות לבית המקדש) חרס שמגביה קולו ואמר לו אל תטלני מכאן, שאני כבוש על התהום מיום מתן תורה שרעדה כל הארץ, עד כאן לשונו.

וכתב המהרש"א (סוכה ג, א) שלולי שקיבלו ישראל את התורה היה העולם ראוי ליטוף כמו שהתנה עם מעשה בראשית, והוא העציץ שהיה כבוש ומונח על התהום בסיני, עכ"ל. וכן איתא בפסיקתא רבתי (פרק כ"א) "אמרה הארץ שמא תאמר אין ישראל מקבלים את התורה ואני חוזרת למימי כמה שהייתי", עכ"ל.

ומעתה יתבאר כל הנ"ל דהנה עכשיו הגיע זמן הגאולה שלימה וצריך לתקן ולהחזיר בתשובה כל אחד ואחד מישראל. עוד ישנם גם כן הרבה נשמות בינינו החרדים שירדו מהדרך, ומבחוץ נראים צדיקים, וזו הסכנה הגדולה ביותר, כי הם למדו את התורה הקדושה בימי נעוריהם ויודעים מה אסור ומה מותר, וצריך למהר ולתקן טרם יחשיך, וכל המאורעות בזמנינו הם אזהרה מן השמים והכל מבחי' החסד העליון על דרך שאומרים בתפילה "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה", וזו ברכת "מגן אברהם" שהוא מבחינת האהבה, ולכן גם דרישת הענין הוא להתעורר באהבה והוא על ידי גילוי פנימיות הנפש בכח התורה ועובדי ה' (כמבואר בקב הישר לעיל), ועל זה נאמר "אם תעירו ואם תעוררו את

שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש שה

האהבה עד שתחפץ", ובכל אדם מישראל **טמונה נשמה ואהבת ה' והחיצוניות המקולקלת מעכבתו**, והם דברי הרמב"ם (הידועים סוף פרק ב' מהלכות גירושין) וזו עבודתנו לגלותו, וכדברי הגמרא ברכות (דף י"ז): "גלוי וידוע לפניך שרצוננו^{כו} לעשות רצונך, ומי מעכב שאור שבעיסה" - וכל פעולתנו היא שכל אחד יחזיר את עצמו בתשובה, וגם לעזור לקרב אחרים, הוא המקרב תכלית תיקון השכינה והגאולה ומציל עצמו וכל העולם מצרות גשמיות ורוחניות^{כו}, והן דברי הזוהר הקדוש שכותב על זה הרמח"ל (רבי משה חיים לוצאטו) זי"ע (דרך עץ החיים)

(כו) על הפסוק "ה' יהב חכמתא לחכימין" (דניאל ד, כא) פירש בליקוטי תורה וש"ס (פרשת כי תשא ד"ה וידבר) וזה לשונו: שמעתי מדודי רבנו מרן רבי צבי הירש [מדייטשוב זצ"ל] מפיו הקדוש הפירוש, רוצה לומר לחכימין, שרוצים להחכים. ובזה תתורץ השאלה המפורסמת: מה אשם הרוצה חכמה ואינו חכם, למה לא יזכה גם הוא לחכמה אלא רק מי שכבר חכם? ועל פי הנ"ל מתורץ, שאין הכי נמי הרוצה חכמה - אף שאינו חכם גם זוכה לחכמה. עד כאן לשונו.

(כז) והנה איתא ביבמות (דף ע"ט) ג' סימנים יש באומה זו רחמנים ביישנים גומלי חסדים, כי מתנהגים עם האדם למעלה כמה דפסק על נפשי, וכל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים (שבת קנא: ביצה לב:) ובמדה שמודד מודדים לו (מגילה יב:) ובזה פירשו ז"ל ונתן לך רחמים ורחמך (דברים יג) ר"ל אם תהי' בך מדת הרחמנות אז ורחמך מן השמים גם כן, וכמים הפנים אל הפנים כאמרם ז"ל (ילקוט שמות רמז רמ"ה) הדבק במדותיו מה הוא רחום אף אתה רחום וכו', על כן מי שיש לו רחמנות על שכינתו הקדושה ועל עם ישראל יעשה כל מה שביכולתו שכל אחד יחזיר את עצמו בתשובה, וגם לעזור לקרב אחרים, ועל ידי זה יתקן תיקון גדול להשכינה ונוכה תיכף להגאולה ויציל את עצמו וכל העולם מצרות גשמיות ורוחניות. ועל ידי זה ירחמו עלינו מן השמים במדה כנגד מדה ומהרה ה' אלוקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים במהרה בימינו אמן.

שרבי שמעון צרח ככרוכיא (תיקון ו') וי^כ לון לבני נשא דקוב"ה אסיר עמהון בגלותא ושכינתא אסירת עמהון ואתמר בהון אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין, ופורקנא דילה דאיהי תשובה אימא עלאה איהי תליא בידיהון דחמשין תרעין דחירו עמה, לקבל חמשין זמנין דאדכר יציאת מצרים באוריתא...

וירא כי אין איש... אם אית מאן דיתער בתיובתא [אם יש מי שיתעורר בתשובה] לתברא בית האסורין דלהון [לשבור בית אסורים שלהם], אלא איש לדרכו פנו בעסקין דלהון [בדרכים שלהם], איש לבצעו, בבצעה דהאי עלמא [איש לבצעו מקצחו, בבצע זה העולם], לירתא האי עלמא [לרשת זה העולם] ... ואינון ערב רב [ואלו ערב רב], דכל חסד דעבדין לגרמיהו עבדין [שכל חסד שעושים לעצמם עושים] וכו' עיין שם כל הענין.

ולדרכינו תתורץ קושייתנו הנזכר לעיל, בתפילות שאנו מתפללים בברכת החודש "חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא", ואחר כך "חיים שאין בהם בושה וכלימה" וכו'. וצריך ביאור המשך התפילות האלו, מהי השייכות של יראת שמים ויראת חטא לבושה וכלימה?

ונקדים קצת מה שכתב החפץ חיים בהקדמתו לספרו נדחי ישראל, וזה לשונו: דהנה באמת מי שיראת אלוקים נוגע בלבבו במסתרים תבכה נפשו למצב דת קדשינו אשר ירד פלאים בזמנינו^ט אשר בעונותינו הרבים להרבה אנשים הופקר

(כח) פירוש הזהר בלשון הקודש: אוי להם לבני אדם, שהקדוש ברוך הוא אסור עמהם בגלות, והשכינה אסורה עמהם. ונאמר בה "אין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורים". וגאולה שלה שהיא תשובה אימא עלינו, היא תלויה בידיהם. שחמשים שערי חירות עמה, כנגד חמשים פעמים שנזכרה יציאת מצרים בתורה.

(כט) וזה לשון הגר"א בספר אבן שלמה (פרק י"א): "הדורות מתמעטים והערב רב מתגברים... וכל עזי פנים ורשעים שבדור הם

דת קדשינו לגמרי ונהרסו אצלם כל עמודי הדת ויסודי התורה הקלים והחמורים אשר בעינינו נראה כהיום אשר החמורות שבחמורות ככריתות ומיתות בית דין נעשו כקלים שבקלות שאדם דש בעקביו אצל הרבה אנשים, ומה יהיה עוד בימים הבאים, ובפרט לדור אשר יולד והתגדלו והתחנכו על ברכי הורים כאלה אשר יפקירו בשאט נפש כל מצוות התורה ועיניהם לא ראו מימיהם שום סימן דת ומנהגי יהדות ולא נשתרש בלבבם מעודם קדושת דת ישראל, הלא יתבוללו לגמרי בין העכו"ם אשר שם, ולא יזכר ולא יפקד שם ישראל עוד חס ושלוש, וכו', עיין שם.

וכל זה בא מפני שאין אנו מבינים את ענין חיוב הערבות ש"כל ישראל ערביין זה בזה", ואנו צריכים ומחוייבים לעורר ולהוכיח את חבירו בכל יסודי הדת ומה נענה ליום הדין

מגלגול נשמתן של ערב רב ובני קין, וכל הגלות והצרות וחורבן בית המקדש הכל על ידי שקיבל משה לערב רב... והם גרועים מעובדי כוכבים שישראל נמשכים אחריהם... וזהו סיבת אריכות הגלות... ה' מיני' ערב רב יש בישראל... ובעלי המחלוקת הם גרועים מכולם, והם נקראים עמלקים, ואין בן דוד בא עד שימחו מן העולם, ועליהם נאמר "תמחה את זכר עמלק" כמבואר בזוהר הקדוש, עד כאן לשונו. [והטעם מדוע הניח הקדוש ברוך הוא שהערב רב יסיתו וידיחו את עם ישראל, יען שהוא גם כן משום עקבתא דמשיחא, כדברי תיקוני הזוהר הקדוש (תקונא חד ועשרין, דף פ"ד, ובכסא מלך אות ש') עיי"ש, שמורין גם כן על השפעתו של עמלק]. ועיין בזוהר הקדוש (שמות דף ס"ז) בפרשת בשלח על הכתוב מלחמה להשם בעמלק מדר דר, עיי"ש. ובזוהר הקדוש (ח"ב דף קכ:) ובספר הקדוש אור החמה (פ' נשא בשם הרמ"ק) כתב וזה לשונו, הערב רב הם גויי הארץ נשמת החיצונים. ושם (על זוהר הקדוש משפטים דף ק"ב ע"ב) וזה לשונו: מלחמה להשם בעמלק שהם ערבוביא בישא שכולם נתערבו אלו באלו וזרע עמלק נתערב בהם ויש רשעי ישראל שהם נחשבים מכולם שהם פריצי ישראל מהרסיך ומחריביך ממך יצאו וכו'. ואין כאן מקומו להאריך.

הגדול והנורא, אשר נצטרך ליתן דין וחשבון על כל צרות עם ישראל, כמו שאנו רואים בחז"ל (שבת קי"ט) אמר רבי עמרם אמר רבי חנינא לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה, עיי"ש. וכמו כן מובא שעונש דור המבול בא על שלא הוכיחו זה את זה. (ועיין סנהדרין ק"ח, ועיין ילקוט כי תשא על הפסוק "וישב העם לאכול ושתו" ועיין אלשיך הקדוש פרשת צו). וכל זה היה עבור שלא היה לנו אהבת ישראל ועל ידי זה לא קיימנו מצוות התוכחה כמו שצריך^ל, ואם היה לנו קצת יראת שמים היינו מרגישים את הכאב הגדול וצער השכינה על כל זה, ואיזה בושה וכלימה יהיה לנו כשיבוא יום הדין.

יהודים יקרים! האם אינכם פוחדים יותר מיום הדין הגדול והנורא, היכן שלא תוכלו יותר לתרץ תירוצים והתחמקויות ומשיכות בכתף?

בודאי הינכם יודעים, שרק במעשר של הכסף והחומש, שהיהודים האורטודוקסים מבזבזים על תצוגות ולוקסוס, היו יכולים לבנות את חומת ישראל הפרוצה, ואנו שנים שינת חוני המעגל!

רבתי! נעשה לעצמינו קצת חשבון הנפש, ונראה עד להיכן הגענו, נזכור נא, שההורים שלנו הקריבו עצמם על קידוש השם, הם הרשו שישרפו ויצלו אותם, עמלו וטרחו שלא על מנת לקבל פרס, רק בלתי לה' לבדו ופעולה כזו יעלת חן בעיני אלקים ואדם. וזאת אשר עמדה להם שכל רוחות רעות לא יכלו להזיזן ממקומן. וכאן הבן שואל פוק חזי מה בין דורות הראשונים לדורינו אנו. בדור ההוא מצאו בין קומץ

(ל) ודע, כי השונא הגדול שלך נמצא בתוךך, ומתערב הוא במחשבותיך, ומסובך הוא בנבכי נפשך. אתה ישן לו - והוא ער לך. על כן רוץ לבקש לך עצה נכונה כיצד להנצל ממנו. (חובת הלבבות)

שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש שט

יהודים לכל הפחות כמה גדולים שהשליכו נפשם ומאודם מנגד למען הרבות כבוד שמים ואילו בזמן הזה שנתפשטה שמי היהדות לארכה ולרחבה של ארצות הברית, מליוני יהודים והרבה משתוקקים להתעוררות לתשובה ועדיין לא נמצא בעוונותינו הרבים אף אחד^{לא} שיהא מוכן באמת ובאמונה

לא) והנה דוד המלך עליו השלום אמר כבר ברוח קדשו בתהלים (מזמור י"ד) שמדבר שם בנבוכדנצר שהחריב את הבית הראשון, ושם במזמור (נ"ג) שמדובר בטיטוס הרשע שהחריב את הבית השני, בשני המזמורים מקונן דוד המלך על חטא הדור שלא היה בנמצא אף אחד שיעשה דבר טוב, עד שבמזמור י"ד אומר (יד, ג) **"הכל סר יחדיו נאלחו אין עושה טוב אין גם אחד"**, ובמזמור נ"ג (נג, ד) אומר **"כלו סג יחדיו נאלחו אין עושה טוב אין גם אחד"**, ובאמת קשה להבין, איך יכול להיות שאין גם אחד בדור שיחפש לעשות רצון ה', שהלא כתיב אחד ה' אברהם, ובכל דור ישנו אחד כאברהם אבינו שדואג להדור (עיין שבת מוסר פרק נ"ב), ואפילו אם ימצאו כבר אחד איך אפשר שעל ידו יונצלו כולם, התירוץ על זה, ראה בשכר ועונש חלק א' (פרשת תולדות באריכות, עיין שם ואין כאן מקומו להאריך).

וראה במדרש (אסתר רבה) שהשם יתברך אמר לאליהו שידבר עם משה רבינו עליו השלום ואמר לו לדרוש אם יש צדיק אחד בארץ שיבקש רחמים, ומשה רבינו עליו השלום יבקש מלמעלה, וכך תבוטל גזירת המן רח"ל. וכך היה שמצא את מרדכי הצדיק, ועשה מה שעשה עד שביטל הגזירה, (עיין שם).

וכמו כן מובא בשער רוח הקודש (לרבינו חיים וויטאל דף ר"ל עמוד ב') וזה לשונו: סיפר לי הרב ר' **יצחק הכהן ז"ל** כי בעת פטירת מורי [הארי"ז ז"ל] כשאני יצאתי מאצלו [הוא רבינו הקדוש רבי חיים וויטאל ז"ל] נכנס הוא אצלו [רבינו יצחק הכהן ז"ל] ויבכה לפניו ויאמר, וכי זו היא התקוה שהיינו כולנו מתאווים בחיך לראות טובה ותורה וחכמה גדולה בעולם, וישיבהו: **אילו מצאתי אפילו אחד בלבד צדיק גמור בכם לא סילקוני מהעולם הזה** ועודני מדבר שאל ממנו על [רבינו] חיים [וויטאל], ואמר היכן הלך, וכי בשעה כזו הלך מאצלי, ויצטער מאד, והבין מדבריו, כי היה ברצונו למסור לי איזו דבר

לעמוד על המשמר ולתקן את יסודי הדת, לשמור על^{לב} תורתנו הקדושה, מאחר ומאתנו אין תובעים קרבנות, רק בקומץ קצת

בסתר. אז אמר לו מה נעשה מכאן ואילך? ויאמר לו: תאמר להחברים משמי, שמהיום והלאה לא יתעסקו עוד כלל בחכמה זו שלמדתיים, כי לא הבינו אותה כראוי, ויבואו חס ושלום לידי כפירה ואיבוד נפש. ואמנם הרב ר' חיים לבדו יעסוק בה הוא לבדו בלחישה בסתר. ויאמר לו וכי חס ושלום אין עוד תקוה לנו. ויאמר לו אם תזכו אני אבא ואלמדכם. ויאמר לו איך תבוא ללמדינו אחר שהוא נפטר עתה מן העולם הזה. ויאמר לו אין לך עסק בנסתרות, איך תהיה ביאתי לכם, אם בהקיץ אם במראה. ותיכף אמר לו, קום מהר צא מהבית הזה כי אתה כהן, והגיע זמני כי אין פנאי להאריך בשום דבר. ויצא מהר. וטרם יצאי מהמפתן פתח פיו הקדוש ויצא נשמתו הקדושה בנשימה זיע"א.

עוד שם מעשה שהיה בהרב ר' יצחק הכהן צ"ל שצוה לו רבו האריז"ל לילך לכפר עין זיתים על ציון ר' יהודה בר אלעי, שיכוין ביחודים שמסר לו רבו, וידבר עמו שימסור לו פירוש של מאמר אחד בזהר הקדוש, וצוה לו באזהרה שלא ידבר בהדרך עם שום אדם, ואפילו שלום לא ישיב לשום נברא, כמו שצוה אלישע לגחזי, כי תמצא איש לא תברכנו, ואז הלך הוא ז"ל ונשתטח על קברו של ר' יהודה בר אלעי, ועשה כאשר צוהו, והתנא הקדוש לא השיב לו שום דבר. אזי חזר הוא לרבו האריז"ל ואמר: אדוני באתי על ציון התנא, ועשיתי כאשר צויתני, ולא בא לי תשובה ממנו. השיב לו האריז"ל אני ראיתי בהשגתי שדברת עם נכרית ערבית אחת ולא די שהיא שאלה בשלומך, אלא אתה הקדמת ושאלת אותה בשלומה במקום פלוני, ואני צויתך והזהרתך שבל תדבר עם שום אדם בעולם, אזי נזכר הרב רבינו יצחק הכהן שכן היה והודה לו. (שם).

(לב) ובאמת צריך ביאור למה המצוה הגדולה הזאת לעורר חבירו בשכר ועונש אין לה דורשין. (ועיין ספר חסידים, שמצוה שאין לה דורשין נקראת מת מצוה).

ואפשר לפרש דהנה דרכי היצר שונים הם, כי הוא מלך זקן מלומד בערמימות ולכל אחד יש לו גישה שונה, דלבני עליה

שיודע שלא יתפתה לחטוא ולמרוד נגד ה', הוא צובע לפניו העבירה למצוה, כי באופן זה אדרבה כן הוא מצות ה' לעשות, כי עת לעשות לה' הפרו תורתך, וכדומה בתחבולות הוא עושה מלחמה.

ומבואר בערבי נחל דהמבחן לזה הוא, אם רואה האדם דהמצוה שעומד לפניו הוא קל לו מאד לעשות, ואין לו עליו מניעות אז צריך לשקול מאוד בלבבו אם זהו מצוה אמיתית, כי אין דרך הגוף להתאוות למצוות.

ולפי גודל המצוה, נסיונה יותר גדולה, וצריך להרבות בתפילות ותחנונים כדי להיות לו סייעתא דשמיא לזכות למצות גדולות כאלו. (ובספר חסידים סימן ק"ל ח"ל: "ויאחז צדיק דרכו" (איוב יז, ט) - יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפלתו אלא בעבור תוקף תחנונים ודמעת עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן, ולכך, אף על פי שאין בידו זכות ומעשים טובים - מקבל הקדוש ברוך הוא תפלתו ועושה חפצו". ובספר הקדוש של"ה (דף ס' עמוד ב') וז"ל: כשהולך לעשות איזה עסק יתפלל תפלה קצרה זו רבונו של עולם, בדברי קדשך כתוב לאמר הבוטח בה' חסד יסובבנו וכתוב ואתה מחיה את כלם, חלוק לי מחסדך ליתן ברכה במעשי ידי בפעולה זו. עד כאן לשונו. ובספר הקדוש יערות דבש (דרשה א') וזה לשונו: בברכת 'שמע קולנו' בו ישים כל מגמותיו לה' להתפלל לו על כל צרכיו אפילו דבר קטן או גדול, לא יבצר דבר מה שלא יתפלל לה'. (ועיין היכל הברכה פרשת ואתחנן באריכות) להתחיל ולקיים המצוה ולגומרה, כאמרם ז"ל המתחיל במצוה אומרים לו גמור (ועיין רמב"ם פרק י"א דגזילה דין י"ד, פני דוד להחיד"א פרשת כי תצא על הפסוק "השב תשיבם לאחריך", עיין שם). אבל ידועים דברי חז"ל "כל המקדש עצמו למטה מקדשין אותו מלמעלה", ובדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, כמו שמובא מעשה נורא מהאר"י ז"ל (מובא בס' תולדות יצחק) וזה לשונו:

וכן פעם אירע מעשה שמסר האריז"ל להרב ר' חיים וויטאל נרו יאיר ייחוד אחד לילך לכפר עכבריא, ששם קבורים אביו ורבא, וישתטח על קברם, והיה מייחד הכוונות שמסר לו האריז"ל, והם דברו עמו ומסרו לו סתרי תורה, וכיון שחזר מהם ובא לפני רבו ז"ל עמד רבו לפניו ואמר לו "ברוך הבא" והושיבו על יד ימינו,

ושמח עמו שמחה גדולה, והרב ר' חיים וויטאל היה חקן גדול. כיון שראה שעשה לו כל הכבוד הזה מה שלא היה רגיל לעשות לו כך פעם אחרת, אזי שאל הרב ר' חיים נרו יאיר להאריז"ל: אדוני מורי מה היום מיומיים שנעשה לי כל הכבוד הזה, לא בחינם? אמר לו האריז"ל חייך לא מפניך קמתי ולא לך אמרתי "ברוך הבא" אלא לבניהו בן יהוידע, שראיתיו נכנס עמך. ויהי לפלא בעיני ר' חיים, ושניהם לא ידעו מאיזה סיבה נתחברו עמו הפעם נשמתו של בניהו בן יהוידע, עד שלאחר זמן של ג' חדשים שכבר היה נשכח אצלם זה המעשה, הלכו שניהם יחדיו לכפר עכבריא ללמוד, ובאמצע הדרך עמד האריז"ל ואמר אני רואה שבכאן קבור בניהו בן יהוידע, ולא היה ניכר שם לא ציון, ולא קבר, ולא שום היכר של קבר. וענה הרב ר' חיים נרו יאיר חייך באותו הפעם שהלכתי להשתטח על ציון אביי ורבא, קודם לכן ישבתי בכאן בזה המקום ממש, והייתי חוזר על הייחוד שמסרת לי לייחד כדי שיהיה הייחוד רגיל בפי ובלבי לומר ולייחד אותו בלי טעות. ואמר על זה האריז"ל אכן נודע הדבר שמכח הייחוד שדברת על קברו של בניהו בכאן עוררת והורדת נשמתו לתוך גופו והיא נתדבקה בך להועילך בחכמה הנעלמה הזו והיה מלווה אותך עד ביתי. וזהו "סוד כל המקדש עצמו למטה מקדשים אותו מלמעלה", עכ"ל.

וידוע דהאריז"ל היה נשמת משיח בן יוסף (כמובא בכתבי רבי חיים וויטאל ז"ל) ונסיים בסיפור נורא איך שהאר"י ז"ל היה רוצה להביא הגאולה שלימה:

האריז"ל היה בכוחו עם תלמידיו הקדושים להביא הגאולה שלימה.

וכן כתב (שם) מעשה נורא, שפעם אחת בערב שבת סמוך להכנסת כלה, יצא האריז"ל עם תלמידיו חוץ לעיר צפת לבוש ד' בגדי לבן, כדי לקבל השבת קודש. במזמור לדוד הבו לד' בני אלים וכו' ופזמון מיוסד לקבל שבת בניגון נאה, ובתוך שהיו משוררים אמר הרב האריז"ל לתלמידיו, חברים רצונכם שנלך לירושלים קודם השבת ונעשה שבת קודש שם בירושלים - ועיר הקודש ירושלים רחוקה מצפת כ"ה פרסאות. והשיבו קצת מן התלמידים

הן אנו שומעים ומסכימים לזה. אבל קצתם מהם השיבו ואמרו: נלך מקודם להודיע לביתנו, ויחרד האריז"ל חרדה גדולה, והכה כף על כף ואמר אוי לנו שלא היה בנו זכות להגאל, שאלמלי הייתם כולכם משיבים בפה אחד שאתם רוצים לילך תיכף בשמחה גדולה היינו זוכים תיכף להגאולה שלימה, שעתה היתה שעת רצון לזה להגאל, ומתוך שמיאנתם בדבר חזר הגלות לאיתנו בעוונותינו הרבים, ה' יתברך ירחם. עכ"ל.

(עוד שם) רוב סודות התורה גילה אותם בשדות ובמדבריות בעל פה ולא היה צריך לשום ספר. ואילו באתי לכתוב לכם כל נפלאותיו וכל תוקף גבורתו אשר עשה האריז"ל לעיני כל ישראל בארץ הצבי פה צפת תובב"א אשר ספר לנו הרב מוה"ר חיים וויטאל ז"ל והרב מוה"ר מסעוד מערבי ז"ל ושאר תלמידיו הקדושים גאוני ארץ אשר יצקו מים על ידו ועיניהם ראו דברים מבהילים נורא נוראות לא נראו בכל הארץ מימי התנאים כרבי שמעון בן יוחאי ע"ה שהיה מכיר בכל מעשה בני אדם וגם במחשבתם, והיה מכיר בחכמת הפרצוף [הערת המעתיק: ראה באריכות בשער רוח הקודש דרוש ב' סוד חכמת הכרת הפרצוף] ובנשמת בני אדם ובגלגוליהם, והיה יודע לומר בגלגול של רשעים שנתגלגלו בעצים ובאבנים או בבהמות או בעופות, והיה יודע לומר מה שעבר עליהם מן המצות והעבירות מזמן קטנותם, והיה יודע המקום שפגם למעלה. ועל פי הפגם נתן תיקונים. והיה יודע אימתי נתקן הפגם, והיה יודע בצפצוף העופות, והשיג בזה דברים נפלאים, וזה סוד "כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר". ואילו באתי לכתוב כל נפלאותיו ועוצם השגותיו וידיעותיו לא יספיקו כל עורות אלי נביות כמפורסם לכל יושבי עיר הקודש צפת תובב"א.

**מעשה נורא ברבי יצחק הכהן [תלמיד האריז"ל] -
שהאריז"ל שלחו לתת צדקה לעני אחד לבטל
גזירה שנגזרה על עיר הקודש צפת.**

והנה אספר מקצת מן המקצת. פעם אחת ישב האריז"ל אצל קבר הושע בן בארי ע"ה סמוך לצפת עם העשרה תלמידים המובחרים והיה דורש ומגלה להם סתרי תורה, ובאמצע הדרוש

פתח ואמר להם חברים קול של כרוז אני שומע שעומד ומכריז ברקיע למעלה, וקולו הולך בכל הרקיעים ואומר בזה הלשון: בגזירת עירין פתגמין ובמאמר קדישין שאילתא, שיבא ארבה אין מספר בגבול צפת, ויאכל כל עשב וכל פרי האדמה, לא תשאר מחיה לכל יושביה, בעבור עני אחד ושמו ר' יעקב אלטרין שיושב ומתרעם על הקב"ה בביכול, והקב"ה אינו יכול להתאפק עוד על כל שכיניו הרעים יושבי צפת שאינם משגיחין עליו, עד כאן לשון הכרוז.

ואמר האריז"ל, בניי למען השם מהרו ונקבוץ בינינו איזה מתנה טובה, ונשלח אותה לו, אולי ינחם ה' על הרעה את כל אשר זכר לעשות לעמו, מיד קבצו ביניהם כמו שלשה טולר, והאריז"ל שלח את המעות על ידי אחד מהתלמידים ושמו היה מוה"ר יצחק הכהן ז"ל.

השליח מיהר ללכת, ונכנס בבית העני ומצאו עדיין יושב ובוכה. אמר לו למה אתה בוכה, והשיב לו אני בוכה ומבכה על רוע מזלי שנשברה לי החבית של חרס שנהניתי למלאות בו מים לכל השבוע ומזה יש לי פרנסה מצומצמת להחיות בני ביתי, ישבתי ובכיתי לפני הקדוש בריך הוא למה אחיה בזה הדוחק הגדול, וכי אני יותר מרשע מכל העולם כולו.

כשמוע הרב ר' יצחק הכהן הנ"ל אותן הדברים של העני היה מתמיה איך צדקו דברי האריז"ל. והיה נותן לו המעות, ואמר לו אדוניי החכם למען השם השמר והזהר מכאן ולהבא מלהתרעם על מידותיו של הקב"ה שכך וכך היה המעשה. והודה לו אותו עני שהיה באמת מתרעם על מדותיו בביכול וקבל עליו שלא לעשות עוד כדבר הזה. והיה החכם העני הזה מתפלל ומבקש מהקדוש ברוך הוא שימחול לו ושינחם על הרעה אשר נגזר, **והרב ר' יצחק הכהן ז"ל חזר לישיבת האריז"ל,** וסיפר להם המאורע, ותמיהו כל החברים על גודל השגת רבם האריז"ל ואמר להם האריז"ל, כבר נתבטלה הגזירה תודה להשם יתברך. וחזרו ללמוד. והיה כאשר ישבו כשתי שעות נשאו עיניהם וראו, והנה ארבה בא חיל גדול וכבד מאוד ויחרדו כל התלמידים, אמר להם האריז"ל אל תיראו כי כבר בטלנו הגזירה, ופייסנו את העני ומעתה אין דבר רע בעזרת ה' יתברך. וכך היה, כולם נשא הרוח ומטיל אותם לתוך

שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש שטן

הננו יכולים להציל את המצב, ואנו עוד ישנים שינת חוני המעגל! ואני שואל, עד מתי נישן שינת חוני המעגל! ואני אומר, **עורו ישנים משנתכם!**

ועל פי הנ"ל אפשר גם כן להבין קישור סמיכות התורה "ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל", על פי מה שהקדמנו לעיל דברי חכמינו זכרונם לברכה במסכת ברכות (דף ל"ג ע"ב) **ועתה ישראל מה ד' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו',** והקשו אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא, ותירצו אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא.

וידועה קושית המפורשים דהרי משה רבינו עליו השלום אמר לכל ישראל, ולגביהם יראה לאו מילתא זוטרתא היא, וקושיית הגמרא עדיין במקומה עומדת! ותירצו המפורשים בכוונת הגמרא דאין לגבי משה, רצה לומר לאותו הדור שהיו לגבי משה רבינו, דהיינו דור המדבר דור דיעה, אצלם יראה מילתא זוטרתא היא, על ידי שהשפיע עליהם משה רבינו עליו השלום הבחינה הגדולה של יראה^ל, וזהו פירוש הסמיכות **ולכל המורא "הגדול" אשר משה לעיני כל**

הים הגדול, ושם נטבעו, ואין אחד מהם הגיע לארץ. ומאותו היום והלאה השגיחו יושבי צפת על העני הזה, ובאמת היה בקי בכל התורה וכעת הוא אב"ד בסיני היא טריפאלי דסוריא (שם, עמק המלך. ועיין עוד בפרי עץ חיים שער רוח הקודש דף י' ע"ב, קנ"ט ע"א, קס"ג ע"א, ר"ל, רל"ג, ודף רל"ד, עיין שם).

לג) עיקר הזכות והשתדלות אדם בעולם הזה הוא רק החשק שיש לו לעשות רצונו יתברך, אבל גמר המעשה הוא מה' יתברך, כמו שכתוב (ישעיה כו, יב): "גם כל מעשינו פעלת לנו", "ומה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה" (דברים י, יב), שהוא בלב, אבל המעשים הוא בכלל הכל בידי שמים. ואפילו חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה, כמו שאמרו (שבת סג, א), לפי שהוא עשה את שלו במחשבתו וחשקו. (דברי סופרים, אות כא).

ישראל, שהשפיע משה רבינו עליו השלום על כל ישראל מורא גדול, מבחינה גדולה של יראה, ובחינה זו של יראה מרומזת בפסוק בראשית ברא אלקים כמבואר בזוהר הקדוש דאיהי ראשית ופיקודא קדמאה ועל פיקודא^ל דא אתקיים כל עלמא^ל, ואתי שפיר הקישור בראשית ברא אלקים וכמו שדרשו ז"ל בשביל משה ובשביל ישראל ובשביל התורה ובשביל היראה ברא אלקים את השמים ואת הארץ ובזכות זה אתקיים עלמא, והבן.



לד) ראה דברים י' יב, ישעיה לג ו', משלי א' ז, קהלת יב, יג, תהלים קיא, י', זוהר הקדוש פרשת תרומה (דף קס"א), ברכות (דף ו:), ל"ג:), שבת (דף ל"ב:).

לה) ועיין רמ"א שולחן ערוך אורח חיים (סימן א' סעיף א'), ראשית חכמה שער האהבה (סוף פרק א'), ובשער הקדושה שם (פרק י'), ועיין בספר החינוך בהקדמה וברמב"ן על התורה על פסוק "את ה' אלוקיך תירא וכו' ובו תדבק", ועיין בספר הקדוש פרי עץ חיים שער רוח הקודש, (דף נ"ז ע"א, עיין שם).

כל ישראל ערביין זה לזה

הכניסנו יוצרנו והביאנו בברית הערבות במעמד כל ישראל כולם כאחד יחד להיות כל אחד ואחד מעם ישראל ערב עבור כל אחד ואחד מעם ישראל כמו שהורו לנו חכמינו ז"ל **"כל ישראל ערביין זה לזה"**. הבורא יתברך הזהיר את כל אחד ואחד מאתנו על חומרת חיוב הערבות שנשמור ונשגיח על כל איש ואיש מישראל שלא יעבור על אחד מהציוויים שנצטוינו על ידו יתברך בתורתינו הקדושה, מפני שעל ידי קבלת הערבות נתחייבנו כל אחד ואחד מאומתינו בעונש האמור בעבירה כשהזולת עובר, כאילו כל אחד ואחד עובר, כמו שכתוב **"וכשלו איש באחיו"**, ודרשו חכמינו זכרונם לברכה **איש בעון אחיו**. דהיינו שכל אחד ואחד יכשל ויענש בעונו של אחיו.

ומטעם זה החובה עלינו למחות ברואה עובר עבירה שיסור מדרכו הרעה וישוב אל ה' וירחמהו, וחמורה חובת המחאה שבאם לא נימחה נתחייב על כל אחת מכל מצוות התורה אשר לא תעשנה, שהשני עובר עליה, בעונשה כאילו אנו עברנו עליה, ועל ידי המחאה נפטרינן מהעונש האמור בזה, ולא נישא את עונו, ונציל נפשינו, והוא בחטאו ימות.

חמור חיוב הערבות כל כך שבאם אין מוחין בידי עוברי עבירה חובת הערבות מביאה לידי כך שמחשיבין את כל הדמים הנשפכין בישראל שאינן באין אלא על ידי - מי שאינו מוחה, שנאמר, "ואתה בן אדם צופה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם" וגו' ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הרשעה לחיותו, הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש" (יחזקאל). לפי שכל ישראל ערביין זה בזה.

שיח שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש

והנה בחיוב הערבות הזהירה לנו הכתוב **"וכשלו איש באחיו"**, וגילה לנו הבוי"ת בתורתו הקדושה שאם אינו מוחה הוא כמו שהוא בעצמו עבר עליה, והכוונה בערבות כמו שכתוב באור החיים הקדוש בפרשת כי תבא **שזולת הערבות יהיו ישראל חוזרים לאחוריהם היום יפשע אחד בעבירה קלה ולמחר בעבירה חמורה**, והיו נשמטים מעם ישראל מעט מעט עד שיפשע ישראל מהיות עם ה', עד שלא ישאר כלום מהאומה הישראלית, ובמה שעשאים ערבים יתנו לב לעובר עבירה אחת קלה כבחמורה ויתקיימו האומה הישראלית לעם סגולה.

ומעתה יספיק לכל בעלי שכל ומדע להשמר מאוד באזהרתם, כי מי פתי יסור הנה שלא למחות, ויהיו העוונות של חבריו נקראים על שמו, וגורם לו ולעם ישראל להיות נכלה חס ושלו.

וכל זה היה יכול להפטר על ידי מחאה קטנה שהיה מוחה בעוברי עבירה.

ובהיות גם שעל ידי הערבות, אפשר לזכות לקיים את כל התרי"ג מצוות כי אילו לא היו נכנסין בברית הערבות, הרי כל מצוה שכל אחד מישראל היה מקיים - לעצמו לבד קיים ולא לחבירו, אם כן לפי זה יהיה שאותן מצוות שרק הכהנים נתחייבו בהם או רק הלוויים, או מלך וכדומה שאין שייך בכל שאר ישראל שיקיימו מצוות אלו, אם כן איך מקיימים כל ישראל תרי"ג מצוות? אך מפני הערבות שנכנסו זה על זה אם כן בזה שאחד מקיים מצוה - הוא כאילו שגם אחרים קיימו המצוה, ולכן שייך שפיר שכל ישראל יקיימו התרי"ג מצוות כולן. הרי לפניך כמה גדול כח הערבות.

ובספר הקדוש שבט מוסר (פרק ל') וזה לשון קדשו: אמנם מה שנראה לי עוד בזה, שישראל מצד נשמתם הם

שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש שיט

נפש אחת, כדרשת רבותינו ז"ל (ויק"ר ד, ו) על הפסוק (שמות א, ה): "ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש". וגם בבחינת הגוף הם אחד, שנאמר (יחזקאל לד, לא): "אדם אתם", ונראה שהכוונה לומר: אתם ישראל כלכם אחד, לפי שישראל כל אחד מרגיש בצער חברו (ויק"ר שם) כאלו הצער בגופו ממש, לפי שכולם גוף אחד, אדם אחד, דלכן נמשלו ישראל לשרביט של זהב, שאם תניח קצת הימנו באש, נכוה קצה השני; כך ישראל נוגע לכל אחד צער חברו, וגם ישמח בטובו בהיותם כולם גוף אחד. **וזהו הטעם דישראל ערבים זה לזה** (שבועות לט, א), **כל אחד נתפס על חברו, בהיותם גוף אחד**; וכשם שבגוף, בהגיע נזק לאיבר אחד נתפסים שאר כל האיברים באותו כאב, כך בחטא של אחד נתפסים כולם. וכיון שכל ישראל כולם אחד מצד הנפש ומצד הגוף, (מדרש רבה) - כל מצוה שמקיים אחד מישראל, נמצא שמקיימים כולם, הרי שכל אחד ואחד מקיים מצוות המלך, ומצוות הכהנים והלוויים, והלוויים מצוות הכהנים, והכהנים מצוות הלוויים, ועל דרך מצוות יבום וחליצה וגט.

והמשל לזה - איברי הגוף, דממה שעושה היד מגיעה תועלת לשאר כל האיברים, וכן מה שעושה הרגל וכן כל איבר ואיבר, בהיותם כולם גוף אחד. ולכן בהיות ישראל באהבה ואחוה, בלי פרוד, אז נקראים גוף אחד, ומצוה שעושה אחד נחשבת כאלו מקיימים כולם. וזהו הטעם (עוקצין ג, יב): לא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי מחזיק טובה לישראל אלא השלום וכו', משום שעל-ידי השלום נעשים גוף אחד, ונמצא מקיימים תרי"ג מצוות כל אחד ואחד. עד כאן לשונו.

וכמו כן מה שאפשר לצאת על ידי אחרים או זה שאחרים יכולים להוציא הוא גם כן מטעם ערבות כמבואר (ברש"י

ר"ה כ"ט ע"א, רא"ש ברכות פ"ז י' כ"א, ועיין מגן אברהם אורח חיים סימן קס"ז סק"מ) והמחוייב בדבר אחד הוא בכלל הערבות לאותו דבר, על כן במצוה שאפשר להפטר ממנה על ידי אחר (כמו שכתב

שכר שכתב פרשת בהר - פרק ל"א ועונש

בר"ן פסחים פ"א לענין ברכה בעל או בלמ"ד) מחוייב הוא להוציא ידי חובתו, ויכול להעשות שלוחו לפטור את חברו מהמצוה (וכמו שכתב בגיטין דף ל"ז מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית דר"ל ברית המצוות והערבות, וכמו שכתב ברא"ש בברכות פרק מי שמתו סוף סימן י"ג דשליחות להוציא ידי חובתו הוא מדין ערבות). ואף במצוה המוטלת על כל אחד ואחד בעצמו ואי אפשר להפטור על ידי שליח, מכל מקום כל אחד ואחד בעשותו המצוה זוכה ומזכה את אחיו עמו להכריע את כל העולם לכף זכות.

ועל כן צריך לכוין בעשייתה בשם כל ישראל לזכותם (וזכיה מטעם שליחות כמו שכתב בתוספות כתובות דף י"א ד"ה מטבילין, ומטעם ערבות לכל ישראל).

אמנם כל אלה דברים ידועים הם, וזיל קרי בי רב הוא, אבל כבר יעדנו בפתח דברינו, כי אין מטרת חיבורנו זה של שכר ועונש להוסיף ולחדש חדושים, ולהוסיף אזהרות וחומרות וחסידות רק העתקנו מה שכתבה התורה בענינים שהם יסודי הדת ויסוד קיום עם ישראל, ומה שקבלנו בזה מדברי חכמינו זכרונם לברכה ומדברי הפוסקים אשר מפיהם אנו חיים, וקבלתם אמת ונאמנים עלינו, ולא נזוז מדבריהם ימין ושמאל אפי' זיז כל שהוא.

אולם ידוע שהידיעה לבד בדיני השכר והעונש הערבות מחאה ותוכחה אינה מספיקה בזה בלי לקיימה, כי העיקר הוא המעשה ולא התלמוד, והקיום בזה קשה לאדם להתגבר על היצר המתנגד לקיום כל מצוה שהיא וברוב תחבולותיו הוא ממציא ק"נ תירוצים שאין צריך לקיים המצוה ומקשה עליו ומערים מכשולים בדרכו הכל כדי שלא יקיים מצוה, ובפרט במצוה זו של מחאה ותוכחה, שגם אחרים מבני ישראל יקיימו המצוות על ידו, אינו חפץ ביותר כי כמה עמל ויגע הוא משקיע שיסורו מדרכי ה' ושלא יקיימו התורה והמצוות ואפילו מצוה אחת וכמה עמל כדי ללכוד

שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש שכא

ברשתו אדם אחד מישראל, ובוזה בא אליו בפתויים, ומכניס בלבבו מורך ובושה שיתבייש מהזולת למחות ולהוכיח, על כן אספנו ולקטנו מה שנמצא בחז"ל על חומר הדין בשכר ועונש ערבות והתוצאות לכל אחד מישראל ממה שנתחייבו בערבות, **ותועלת המחאה והתוכחה לו ולכל ישראל, כדי לעורר ולזרז שלא נילכד חס ושלוש בעוונות הזולת, ועיקר התכלית הוא להחזירם לטוב ולמוטב, לטוב להם לכל ישראל, ולכל העולם כולו.**

והנה מלבד הידיעה באזהרות התורה הקדושה, מוטלת עלינו חובת השמירה בהם כמבואר בפסוקי התורה פעמים אין מספר, וגדר השמירה להיותם לזכרון בין עינינו ולבלתי נסיח דעתנו ממצוות התורה הקדושה ומאזהרותיה, כמו שכתבו ז"ל במשנה (אבות פ"ג ח') כל השוכח דבר אחד ממשנתו, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו שנאמר (דברים ד, ט) "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח^{לו} את הדברים אשר ראוי עיניך" וגו'.

ומה מאד נוראים המה דברי הרע"ב זכרוננו לברכה במשנה שם, וזה לשונו: כל השוכח דבר אחד ממשנתו בשביל שלא חזר עליו, מעלין עליו כאילו מתחייב בנפשו, שמתוך שכחתו הוא בא להתיר את האיסור ונמצאת תקלה באה על ידו, ושגגתו עולה זדון, אי נמי כאילו מתחייב בנפשו, לפי שאותה משנה היתה משמרתו, ועכשיו ששכחה אינה משמרתו.

(לו) ועיין רמב"ן בספר המצות מצוה ב', ועיין עוד רמב"ן פרשת ואתחנן (ד, ט), ועיין ברמב"ם באגרת תימן (על הפסוק דברים ד, ט-י), ועיין בטור אורח חיים (סימן מז), ועיין רמב"ם פרק ח' מיסודי התורה (הלכה ל"א), וברמב"ם בפירוש המשניות למסכת סנהדרין, ועיין סנהדרין (דף צט, א.), ועיין זוהר הקדוש פרשת בלק (דף קצב ע"ב).

שכב שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש

והתוספות יום טוב בפירושו כתב וזה לשונו: "כל השוכח דבר אחד ממשנתו", לאתויי מחמת עצלות וכו'.

ובמדרש שמואל כתב אפי' מחמת שהוא טרוד למצוא טרף לביתו אפילו הכי מתחייב בנפשו.

ואפשר **זכר זה נכלל בגדר השמירה שנתחייבנו במצוות ד'**
וקבלנו על עצמנו "בהר סיני", כי השומר אם יסיח דעת ומעלים עין משמירת החפץ שקבל שמירתו עליו, הרי זה כפושע בשמירתו.

אי לזאת נתתי על לבי ללקט ציצים ופרחים מדברי חכמינו זכרונם לברכה, המפוזרים בש"ס בבלי וירושלמי זוהר הקדוש ומדרשים בענין החיוב להודיע לחבירו דיני ועניני שכר ועונש תוכחה מחאה וערבות, גם חפשי חיפוש אחר חיפוש בספרי הראשונים וגדולי האחרונים, והעתקתי דבריהם בלי יתרון ומגרעת, ודבריהם הקדושים יכניסו אור בהיר בלב הקורא ומתבונן בהם, וילהיבו את נפש האדם להשמר מאד בענינים אלו. גם לקטנו מספרים שאינם מצויים כל כך ביד כל אדם כדי שיהיה מצוי לכל עניני שכר ועונש ערבות תוכחה ומחאה, ואין תועלת החיבור בקריאה לבד כי אפשר שלא ימצא בזה חידושים שלא ידע עד עתה, רק התועלת תהיה בחזרה על הדברים הנאמרים כאן כי יזכרו לו הדברים הנשכחים בטבע ויהיה נגד עיניו חובתו שהוא מתעלם ממנה.

ומטרת חבורינו הוא להזכיר תמיד על חומר הענין כדברי המקובל האלוקי החסיד הנעלה **רבי משה חיים לוצאטו** זכותו יגן עלינו בספרו הקדוש מסילת ישרים (בתחילת הקדמתו) וזה לשונו:

לפי רוב הפרסום השכחה רבה

"אמר המחבר החיבור הזה לא חברתיו ללמד לבני האדם את אשר לא ידעו אלא להזכירם את הידוע להם כבר

שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש שכר

ומפורסם אצלם פירסום גדול. כי לא תמצא ברוב דברי אלא דברים שרוב בני אדם יודעים אותם ולא מסתפקים בהם כלל, אלא שכפי רוב פרסומם וכנגד מה שאמתתם גלויה לכל כך ההעלם מהם מצוי מאד והשכחה רבה", עד כאן.

וראה נא מה שמסיים המקובל הנ"ל בסוף הקדמתו וזה לשונו: והנה כל אלה כללים צריכים פירוש גדול. ומצאתי לחכמינו זכרונם לברכה שכללו החלקים האלה בסדר וחילוק אחר יותר פרטי ומסודר לפי ההדרגתה המצטרפת בהם לקנות אותם על נכון. והוא מה שאמרו בברייתא הובאה במקומות שונים בש"ס ואחד מהם בפרק לפני אידיהן (דף כ'). זה לשונו: מכאן אמר רבי פינחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות וכ'. **והנה על פי הברייתא הזאת הסכמתי לחבר חיבורי זה ללמד לעצמי ולהזכיר לאחרים תנאי העבודה השלמה למדריגותיהם.** ואבאר בכל אחד מהם עניניו וחלקיו או פרטיו, הדרך לקנות אותו ומה הם מפסידיו והדרך לשמור מהם. כי אקרא בו אני וכל מי שימצא בו נחת. **למען נלמד ליראה את ה' אלקינו ולא תשכח ממנו חובותינו לפניו,** ואשר חומריות הטבע משתדל להסיר מלבנו הקריאה וההסתכלות, יעלה על זכרוננו ויעירנו אל המצוה עלינו. וה' יהיה בכסלנו וישמור רגלנו מלכד ותתקיים בנו בקשת המשורר האהוב לאלקינו: **הורני ה' דרכך אהלך באמתך יחד לבבי ליראה שמך.** אמן כן יהי רצון, עד כאן לשון קדשו.

ואשר ישים לב להגות ולחזור דבריהם הקדושים, תחקק בזכרוננו אזהרת התורה הקדושה בענין הנורא הזה, ואם לא תמוש התורה הזאת מזכרוננו, מובטח לו לאדם שלא יחטא. וכדי להקל על הקורא חלקנו כל ענין וענין לבדו, ליתן רווח להתבונן בין פרשה לפרשה.

ואסיים ההקדמה בדברי המחבר ספר **חובת הלבבות:** וכאשר זממתי לעשות מה שהסכמתי עליו מחבור

שכד שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש

הספר הזה, ראיתי כי אין איש כמוני ראוי לחבר חבור כמוהו. ושערתי בנפשי, כי כחי קצר מחלק מחלקותיו כפי הצריך לו, מפני כבד הדבר בעיני וקצר דעתי וחלישות שכלי מהשיג הענינים, ושאניני בקי בצחות לשון... ויראתי שאטרח בדבר שיראה בו קצר כחי, ושאעבור בו את המדה הנכונה, עד שאמרתי בנפשי לשוב ממחשבתי ולהשיבה ממה שהסכימה עליו.

וכאשר זמותי להסיר משא הטרח הזה מעלי ולהניח לי מחברו, שבתי וחשדתי את נפשי על בחרה במנוחה ולשכון במעון העצלה בהשקט ובבטחה, ויראתי שיהיה רצון התאוה להניח המחשבה הזאת, ושהוא הטני אל דרך המנוחה והשלווה, ולהסכים על ההנחה ולשבת במושב העצלות, וידעתי כי כמה שכלים (פירוש עניני השכל) אבדו בעבור המורא, וכמה חסרונים גרם אותם הפחד. וזכרתי דברי האומר, מן הזהירות, שלא תרבה להזהר. ואמרתי, **שאם היה כל מתעסק בענין מעניני הטובה או להורות הדרך הישרה והנכונה שותק ועומד על אשר יגמר לו כל רצונו, לא היה אדם מדבר דבר אחרי הנביאים עליהם השלום אשר בחרם השם לשליחותו ואמצם בעזרתו.**

ואלו היה כל מי שרוצה למלאת לו כל מדות הטובות ולא יכול להשיגן מניח מה שיזדמן לו מהן, היו כל בני-אדם רקים מן הטובות וחסרים מן החמודות, ושבים במרוצת תוחלת נכזבה, והיו שבילי הטוב שוממים ומעונות החסד נעזבים. והבינותי, כי הנפשות תאותן רבה להשיג תכלית הרע, ומתרשלות לעסוק בדרכי החסד, ומתעצלות להקדים את הטובות, והולכות תמיד בדרכי השחוק והשמחה. ואם נראה אליהן מראה-תאוה שיקרא אתהן, בודות דברי-שקר לנטות אליו, וסומכות את טענותיו להעמיד נטיתו, ולחזק אודותיו, ולחבר פרידותיו. ואם יאיר להם נר-האמת לקרא אותן, בודות

שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש שכה

דברים בטלים להמנע מנטות אליו, וטוענות עליו, ומחטיאות את שביליו, וסותרות את עניניו להפריד חבורו ולהפרד ממנו. וכל אדם אויבו בין צלעיו, אלא אם יהיה לו עזר מאלקיו, ומוכיח מזומן לנפשו, ושלטון גובר אשר יקשור אותה בחבק העבודה, ויבלמנה ברסן הצדק, ויכנה בשוט המוסר. **וכאשר יחשוב לעשות טובה, אל יאחר. ואם ישיאהו לבו לדרך אחרת, יגער בו ויתגבר עליו. על כן ראיתי להכריח את נפשי לסבל טורח חבור הספר הזה, ולבאר ענינו בכל לשון שאוכל, ובכל מליצה שתזדמן לי שיובן הענין מהם... ובאלקים האחד-האמת איעזר, ועליו אבטח, וממנו אשאל להורות אותי את הדרך הישרה אשר הוא רוצה בה, ושהיא מקובלת בעיניו בדבור ובמעשה, בסתר ובגלוי. עד כאן לשונו.**

ואחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, להיות חלקי ממזכי הרבים, ואולי אבנה גם אנכי ממנה, ואליכם אישים אקרא להגות בספר הזה ולחזור עליו פעמים אין מספר, כי לא הוספתי משלי כלום, והם דברי הראשונים כמלאכים ותורה יבקשו מפיהם, ודברים היוצאים מלבות קדושים, יכנסו בלבות בני ישראל גזע תרשישים, ובזה נשלמה ההקדמה בעזר צורי גואלי. והשי"ת יערה רוח טהרה ממרום לעבדו באמת.



שַׁעַר הָעֶרְבוֹת

סימן א'

מה היא ערבות, - מה היא המשמעות של הערבות, - מה הן התוצאות הנובעות מקבלת הערבות, - כך אמרו חז"ל בתורת כוהנים. על הפסוק **"וכשלו איש באחיו"**, אינו אומר **"איש באחיו"** אלא **"איש בעון אחיו"**, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה. עד כאן לשונו (בחוקותי פ' ז').

בני ישראל קבלו ערבות זה על זה, דהיינו שכל אחד ואחד מעם ישראל קיבל ערבות על כל אחד ואחד מעם ישראל, פירוש הדברים:

שאם אחד מישראל חס ושלוש עובר עבירה, הרי בזה שעובר עבירה לא רק פעל ועשה העבירה לעצמו רק על ידי כך גם מי שלא עבר העבירה כלל, וגם לא חשב אפילו במחשבתו רגע קט ומעולם לא עלתה על דעתו לעבור העבירה הזו - גם כן עבר העבירה, בזה שחבירו עבר העבירה, ונחשב לו העוון עד כדי כך שנתפס בעוון זה ונענש עליה בעונש המבואר בה באותה עבירה כאילו הוא בעצמו עברה ועשאה אותה העבירה עצמה בפועל ממשי.

בא וראה עד כמה הוא חומר הערבות. תארו לעצמכם, אדם מישראל שכל ימי חייו עבד את השם יתברך עשרים וארבע שעות ביום, ישב בודד בפינתו, למד תורה בהתמדה ובהתלהבות עצומה, ולא סר מדי אמות של הלכה, דבק בהשם יתברך בכל רגעי היממה, קיים כל ימי חייו על האדמה את כל המצוות עשין שבתורה על פי חז"ל והלכות הכתובות בשולחן ערוך עם כל פרטיהן ודקדוקיהן שרק שייך

שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש שכז

בקיום מצוה, בכל הכוונות הפשוטות, ועל פי הסוד שבקבלה עם כל ההידורים שלא שייך כלל יותר מזה בקיום המצוות באופן יותר מועיל, נזהר בכל הלא תעשין שכתובות בתורה עם כל הסייגים והגדרים שרק שייכים, שמר את עצמו כל ימי חייו מכל נידנוד קל של עבירה, התרחק מכל חשש קל, פרש עצמו מכל הוויות שבעולם ונתעלה בעבודתו הקדושה ופרישותו עד שנעשה ממש צדיק יסוד עולם, והוא נפש נקי וצדיק מעיקרו שאפילו מחשבת עבירה לא עלתה על דעתו ומחשבתו, בוודאי נראה בעיני בני אדם שהאיש הצדיק הזה מקיים ציווי ה' ועושה רצון קונו ובוראו, השלים עצמו בכל השלימויות, שכרו בעולם הבא שלם עד אין שיעור לשלימותו, ובוודאי שאין אדם בעולם שיעלה אפילו על דעתו ומחשבתו שחס ושלום מגיע איזה עונש קל להצדיק הגמור והשלם הלזה.

צדיק גמור ונקי באמת, ועובר על כל עבירות שבתורה

אבל על פי מה שלמדנו בתורתנו הקדושה לא כן הם פני הדברים, ולא מחשבותי מחשבותיכם, והיינו שאפילו הוא צדיק גמור וכל כך גדול ושלם בכל זאת, אפשר שיהיה מלא עוונות, ולא סתם עוונות רק גם עוונות חמורות עד כדי כך שכל אחד ואחד יבהל וישתומם ויעמוד ויתמה, היתכן? איך בכלל שייך לומר כן ואפילו אסור שיהיה נידנוד מחשבה קלה שהצדיק המפורסם הנזכר לעיל שעבד את השם יתברך בכל ימי חייו באופן כזה יהיה לו אפילו עוון קל אחד, או אפילו נידנוד עוון מאיזה עבירה, לא שייך כלל לחשוב אפילו במחשבה קלה והרהור שכך הוא הדבר, ואליבא דאמת גם כן הדבר כך, שהאיש הזה הוא צדיק גמור בתכלית השלימות שלא שייך שלימות יותר מזה, ולא שייך שהאדם ישלים עצמו יתר מכך. **אם כן הדבר באמת מתמיה והשאלה נשאלת במלוא תקפה ועוזה איך יתכן לומר שבמציאות הוא מלא עוונות, ועוד על איזה עוונות עבר, על כל העוונות שבתורה, איך זה?**

ואיך שייך במציאות לומר כן אחרי שהמציאות היא ההיפוך שהוא צדיק גמור ונקי שהשלים עצמו עד כדי כך?

התשובה לזה היא: שכן שייך ושייך שבמציאות יהיה הצדיק השלם הנזכר לעיל מלא

עוונות חטאים ופשעים, והוא על ידי חיוב הערבות, כי בהיות כל אדם מישראל וגם הצדיק ערב עבור כל אחד ואחד מישראל, נמצא שאפילו אם יש רק אדם אחד מישראל והוא רק יחיד הוא מכלל ישראל שעובר על כל העבירות שבתורה חס ושלום אזי כל אותן העבירות העוונות החטאים והפשעים שהאדם הזה עבר נחשב כאילו הצדיק הגמור הזה עשאו ועבר על כל התורה כולה בפועל, וזה הכל מפני שקיבל התחייבות וערבות על העברין והחוטא הזה בהיותו ישראל ורגליו עמדו על הר סיני בשעת קבלת התורה, ונכנס בברית התורה וקיומה ובברית הערבות, הרי הצדיק הגמור נתחייב עליו מכח דין ערבות, ולכן כל עבירה וחטא פשע ועוון שהוא עובר נחשב כאילו הצדיק עבר עליהם בפועל, ולזה הצדיק הוא מלא באותן העוונות החטאים ופשעים שהעברין הזה עבר, ולכן הצדיק גם מקבל עונש על כל העבירות הנזכר לעיל.

הרי שבמציאות שייך שהגם שלעצמו יהיה האדם צדיק גמור, ובכל זאת יהיה מלא עוונות חטאים ופשעים למרות שהצדיק בעצמו לא פעל ולא עשה ולא עלה אפילו על מחשבתו לעשות נידונד עבירה קלה או אפילו הרהור עבירה. וזה הכל על ידי חיוב הערבות שקיבל כל אחד מישראל על עצמו להיות ערב על כל אחד ואחד מישראל, ולכן גם יתכן שבבואו לעולם העליון וידונוהו בבית דין של מעלה יחייבוהו על זה שעבר על כל התורה כולה ויענישוהו על זה, עד כדי כך שהצדיק בעצמו יעמוד משתומם ומשתאה ויתווכח בבית דין של מעלה ויטען איך זה שהבית דין מחייב אותי על כל העבירות שבתורה בו בזמן שקיימתי את כל התורה כולה

שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש שכר

ביתר שאת ויתר עז על כל דיקדוקיהן ופרטיהן על כל תג ותג ונזהרתי מכל סוג וזיק של עון והתרחקתי מן הכיעור והדומה לו, איך זה שיענישו אותי על כל עבירות שבתורה היכן הוא המשפט צדק שבית דין של מעלה שופטים שהוא בלי שום עוול.

התשובה שישב לו הבית דין של מעלה

התשובה שבית דין של מעלה ישיבו לו היא, אתה באמת צדיק גמור ושלם שקיימת את כל התורה עם כל השייך לקיים בזה ונזהרת מכל דבר והרהור עבירה וכל ימך בחיים עלי אדמות היית עובד ה' באמת ובאמונה שלא שייך יותר מזה, ואתה בעצמך אישית לא עברת אפילו על הרהור קל של עבירה, **אבל תדע לך שאדם מישראל הלזה פלוני בן פלוני עבר על כל התורה כולה, ואתה נתחייבת בערבות עליו**, לכן כל העוונות והחטאים ופשעים שעבר האדם מישראל נחשבין לך כאילו אתה עברת עליהם ואתה בעצמך עשיתם לכן אתה נענש עליהם.

ומטעם זה כתב בספר חסידים אומרים בנוסח הווידוי **בלשון רבים חטאנו**.

כל ישראל ערבים זה לזה

וזה לשונו בסימן תרא: כתיב (דניאל ט' ט"ו) **חטאנו רשענו כלל עצמו בכלל לפי שכל ישראל ערבים זה לזה** שנאמר בעכן (יהושע כ"ב כ') והוא איש אחד לא גוע בעונו לכך צריך בלשון רבים לבקש סלח לנו אבינו כי חטאנו, וכשאנו מתודים אנו אומרים על חטאים שאנו חייבים עליהם סקילה שריפה הרג וחנק ואף על פי שידע האדם שלא חטא בכך שיהא חייב אף על פי כן צריך שיתוודה כך לפי שכל ישראל ערבים זה לזה, ועוד כדי שיוודה החייב שלא יתבייש להודות. עד כאן לשונו.

של שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש

על ידי חיוב הערבות הוי כאילו חטא הוא בעצמו

והיינו הגם שהאדם הוא צדיק גמור ומעולם לא חטא צריך להתוודות על חטאים ופשעים שמעולם לא עלה על דעתו להרהר אפילו לחטוא בהם, והוא מפני שעל ידי חיוב הערבות הוי כאילו חטא הוא בעצמו, רק "חטאתי" בלשון יחיד אינו יכול לומר מפני שלמעשה לא עשה בידיו החטא, ולכן צריך לומר "חטאנו" שחטאו הוא על ידי אחר לזה אומר בלשון רבים.

כן זוהי ערבות שאתה מחייב עצמך במקום של השני לשלם חיוב ממונו שלוח ואתה היית ערב עבורו עליך לשלם, כמו כן במצוות ולאווין שבתורה נתחייבת במקומו בערבות שתשלם עבורו על העונשין שנתחייב בהן ואלו הן התוצאות הנובעות מקבלת הערבות.

כל נשמות ישראל נכנסו בברית הערבות

כל נשמות ישראל היו בעת שעברו בברית הערבות כמו שכתוב "אתם נצבים כולכם היום לפני ה' אלקיכם וגו' כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלקינו ואת אשר איננו פה עמנו היום". וברש"י ואף עם דורות העתידים לבוא, ע"כ. אם כן לא שייד להפטר ולומר שלא היה בברית הערבות שהרי כולם, כולל הדורות הבאים גם כן נכנסו בברית הערבות אחד על חבירו.

אפילו צדיק שלם ימצא בבית דין של מעלה טריליוני טריליונים עבירות שאי אפשר לספרם

ונמצא עוד לפי מה שכתבנו בדין הערבות, דהנה חיוב הערבות נכנסו כל אחד ואחד מישראל עבור כל אחד ואחד מישראל, נמצא שכל אחד ואחד מישראל ערב על כל ישראל. ואם כן יהיה יוצא לפי זה שצדיק גמור ושלם יענש על

שכר פרשת בהר - פרק ל"א **ועונש** **שלא**

עבירה אחת שבתורה על כל ישראל אם כולם יעברו עבירה אחת בפעם אחת יהיה לו כל העבירות של עבירה זו דהיינו שעבר כל כך הרבה פעמים העבירה הזו כמספר בני ישראל העוברים עליה. ותאר לעצמך שבאם חס ושלוש חלק גדול מישראל עוברים על כל התורה כולה, הרי שמיליוני פעמים עבר על כל העבירות שבתורה, ואם זה נמשך כל הזמן חס ושלוש היינו שבכל שעה ורגע הרי עוברים מיליונים פעמים על כל התורה כולה, וכעת תעשה חשבון כמה עבירות אפשר לצבור ולאסוף בחיים מבלי שהאדם בעצמו יעבור אפילו על עבירה אחת שומו שמים. אדם צדיק שלם יושב לו בפינתו ואינו יוצא מחוץ לד' אמותיו עובד ה' כראוי מקיים כל התורה כולה עוסק במצוות ובמעשים ויוצא בכל החיוביים שנתחייב בתורה בשלימות הכי גמורה. ולבסוף כשמגיע בבית של מעלה נצטברו לפניו טריליוני טריליונים של עברות שאין אפילו אפשרות לספרם.

ואין הדוגמא דווקא באיש צדיק גמור ושלם רק שהחידוש הוא לשבר האוזן והוא גם כן במציאות הנכונה שאפילו בצדיק גמור הדבר כן, אבל הוא הדין ואותו הדבר וביותר בסתם איש ישראל, שגם כן נתחייב בחיוב הערבות עבור כל אחד מישראל.

ואם ננקוט כהשיטה בגמרא סוטה (דף ל"ט) שכל אחד ואחד מישראל נעשה ערב על ערבותו של כל אחד ואחד מישראל, לפי זה יהיה נמצא שכל אחד מישראל על ידי זה שרק אחד מישראל עובר עבירה הרי הוא חייב כמספר בני ישראל ועובר כל כך הרבה עבירות בפעם אחת.

וכעת נשאלת השאלה האם אין שום פתרון ומוצא איך להפטר מחיוב זה? - האם שייך לומר שהתורה לא נתן שום דרך להפטר מחיוב הערבות כדי שלא יחולו כל עוונות כל בית ישראל על כל אחד ואחד מישראל?

שלב שֶׁכֶּר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש

אם מוחין אז נפטר מחיוב עונש על עבירת חבירו

התשובה ניתנת בחז"ל שאם מוחין אז נפטר מחיוב עונש על עבירת חבירו, והוא מפני שבזה שמוחה בחבירו שעובר עבירה, הרי הוא מראה בזה שאין הוא מסכים לזה שהוא עובר עבירה, ומוחה על כך וחבירו אינו שומע לו הרי הוא את נפשו הציל.

וזהו לשון ספר חסידים (אות צ"ג): כל ישראל ערבים זה לזה (שבועות לט.). **שאלמלא הערבות, לא היה אדם מוחה ביד חברו על חטאיו, ולא היו נותנים לב לחקור על עושי רשעה לבערם. לכן הכניסם הקדוש ברוך הוא לערבים,** כדי שיעשו גדרים וסיגים שלא יחטאו. עד כאן לשונו.

הרי דמדבריו אנו למדים שאדרבא כל מה שנכנסנו בחיוב הערבות הוא רק כדי שיהא אדם מוחה ביד חבירו על חטאיו, נמצא ממוצא דבריו שהחיוב העיקרי הוא המחאה שנותן לב לחקור על עושי רשעה לבערם, וכדי שנמחה לכן הכניס הקדוש ברוך הוא את ישראל לערבות, לכן אם מוחים - נסתלקה הערבות בזה.

רק מה שעלינו להוכיח ולברר מאחר ואמרו חכמינו זכרונם לברכה "וכשלו איש באחיו", אינו אומר "איש באחיו" אלא "איש בעון אחיו". מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה (תורת כוהנים פרשת בחוקותי פסוק ז'). ובגמרא סנהדרין (דף כ"ח) מסיק והוא שהיה בידם למחות ולא מיחו.

נמצא לפי זה דממה נפשך אם היה בידם למחות ומיחו הרי נפטרינן עצמם מעוונות בית ישראל, ואם אין בידם למחות הרי באופן זה לא נכנסו בערבות עבור ישראל, רק כשהיה בידם למחות ולא מיחו, שעל ידי זה שבידם למחות ואין מוחין הרי מראין בזה ששותקין ומדשתקו ולא מיחו שמע

שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש שלג

מינה ניתא להו בזה שעוברין העבירה, לכן אז שפיר הוי כאילו הם עוברים העבירה ונתפסים בזה ונענשין על עוון חבירו.

על כל פנים כשבידם למחות ואין מוחין בוודאי נתפסים ונענשים על העבירה משום דהוי כאילו הוא בעצמו עבר עליה וכנזכר לעיל. ורוב בני אדם שעוברים עבירה הרבה פעמים יש בידו למחות בידם ואין אנו מוחין. ובזה גם תלוי מי הוא שיש בידו למחות, האם כל אחד ואחד, והוא שיש מי שבידו למחות באנשי ביתו הוא נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו על כל העולם נתפס על כל העולם. וכמו שפסק הרמב"ם (פרק ו' מהלכות דעות הלכה ז') וזה לשונו:

וכל שאפשר בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס בעון אלו, כיון שאפשר לו למחות בהם.

וראה מה שכתב הלוחם הגדול מורנו רבי חיים סופר זצ"ל בספרו הבהיר שערי חיים (דף ו'): וזה לשונו:

אוי מיום הדין ואוי מיום התוכחה בבוא עת מועד לכל חי, וכי יפקוד ה' על מעשי אנוש ועל פעולות אדם שיחפש וימצא כתוב:

צדיק זה חלל שבת, חסיד זה עבר על נדה, ירא אלקים זה עבר על נבלה וטרפה ושעטנו, **קדוש זה עבר על אשת איש,**

וישתוממו כל אנשי אמונה וישאלו הלוא הצור תמים פעלו, **ויענהו ה' בסערה: הלוא היה בכחך למחות באיש פלוני אלמוני רשע, מדוע לא זכרת אותו ולא פקדת עליו אשמו.** וכו', עד כאן לשונו.

הרי שבאם אין מוחים העוון תלוי בו ומחשיבין לו בבית דין של מעלה כאילו עשאו. והוא מטעם חיוב הערבות.

כל שהשפעתו יותר מרובה מחשיבין לו יותר עוונות

ובן כל מה שהשפעתו יותר מרובה מפני שהוא צדיק גדול ויש יותר בידו למחות ולא מיחה מחשיבין לו יותר עוונות, והיינו כפי מה שהיה בידו למחות, אך נשאלת השאלה מה הגדר של בידם למחות. אם כהיום שקיימת אפשרות להגיע לכל העולם בכל מיני אמצעים כגון על ידי עתונים, כלי תקשורת, קול קוראים קונטרסים שמסבירים לכאורה כפי שנהוג בזמנינו לפרסם כל מיני מוצרים וביזנעס, והנסיון מראה שזה מועיל ומביא תועלת רבה אם כן גם כשקיימת אפשרות להגיע על ידי הדואר קונטרסים עם הסברים בעניני שכר ועונש וכל עניני יהדות ולהוכיחו על עבירות של יסודי הדת כגון תפילין מזוזה מקוה טהרה כשרות ועוד, כדי לקיים בזה מצוות מחאה (והתועלת בכך שרבים מבני ישראל יחזרו למקור מוצאם אם ירצה השם, כמו שכתב החפץ חיים זצ"ל בספרו נדחי ישראל בהקדמה), אם כן כל זמן שאין אנו מקיימים יום יום מצות מחאה בדרך זו הרי אנו נתפסים בעוונם ונכללים בכל שיש בידם למחות ואינו מוחה הוא נתפס בעוון אלו כיון שאפשר לו למחות בהם כלשון הרמב"ם הנזכר לעיל.

הרי שהחיוב מוטל על כל איש ואיש מישראל להשתדל מלבד מחאתו במקום הימצאו שיש בידו למחות ממש, רק החובה גם כן על כל אחד ואחד מישראל להשתדל ולעשות כל המאמצים להגיע במחאה ובהסבר אל כל איש ישראל הקיים בעולם על ידי הכתיבה דכתיבה כדיבור דמי, וכל זמן שלא נמחה בדרך זו הרי אנו חוזרים לכלל ערבות ונתפסים בעוונם חס ושלום כאילו אנו עברנו על כל אותן העוונות של כלל ישראל מכח וכשלו איש בעון אחיו.



שער לבעלי תשובה

לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה, זה השער לה' צדיקים יבואו בו. יסוד התורה ועיקר האמונה היא כמו שכתוב **"וארשתיך לי באמונה"**, ואחר כך **"וידעת את ה'"**, והאמונה **בשכר ועונש היא פתח השער, ליכנס אל חכמת ה' ותורתו הקדושה**, וכמו שכתב רבינו חיים וויטאל זיע"א בהקדמתו לעץ חיים, וזה לשון קדשו: **ראשית הכל, יראת ה', להשיג יראת העונש**, כי יראת הרוממות שהוא יראה הפנימית, לא ישיגוהו רק מתוך גדלות החכמה... לכן יזהר שלא יבוא לידי חטא אפילו שוגג, שלא יהיה להם שייכות בו, לכן צריך לזהר מהקלות, כי הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה... וצריך אזהרת **"סור מרע ועשה טוב ובקש שלום"**, עד כאן לשון קדשו.

הספרים שכר ועונש שהם כולל עניני שכר ועונש וגלגולים ותיקוני תשובה מלוקט ומבוקר מש"ס והפוסקים וספרי מוסר, ובפרט מספרי הזוהר הקדוש וספרי האריז"ל ותלמידיו רבי חיים וויטאל ועוד.

התועלת היוצא מספרי שכר ועונש הם רבים: **א.** לעורר לבות בני אדם לעלות למעלה במעלה עולה והנפלאה מעלות התשובה. מי לנו גדול מהרב בית יוסף שהזהירו המגיד שיהיה לו שיעור מיוחד בכל יום בספרי מוסר כמו שמבואר להדיא בזוהר הקדוש פרשת ואתחנן **דאף בהגיע זמן הקץ אינם נגאלים אלא בצירוף התשובה**. וכן הוא בהקדמת תיקוני זוהר במענה אליהו הנביא עליו השלום לרבי שמעון בן יוחאי זצ"ה, ואין כאן מקומו להאריך. **ב.** המורה דרך לאחרים להחזירם בתשובה שידעו את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו. **ג.** השואל והדורש אל המורה להורות לו עניני תשובה צריך לדעת ברור, שיסוד היסודות לכל אחד הוא להסביר לו את דרך החיים בעניני שכר ועונש ויראת שמים, שבלי יסודות אלו אי אפשר להיות אפילו יהודי פשוט, וכדי שלא יצטרך הרב המורה דרך לחפש בחורין וסדקים שעות שלמות, ולבסוף לא ימצא מבוקשו. על כן בררנו הדברים שיהיו מוכנים ומסודרים היטב כשולחן ערוך, שיהיה מוכן (לכל אחד) למצוא בהם

שלו שכר פרשת בהר - פרק ל"א ועונש

כל עניני יראת שמים ושכר ועונש ועניני הגלגולים על כל חטא וחטא, ולהסביר לו איך יוכל לסדר לו תיקוני תשובה. ד. לבעל תורה העושה דבר עבירה, ויתבייש בה להודיע נגעי מכאוביו להמורה, יפרוש כפיו אל הספר הזה וימצא לנפשו מזור ותרף. ה. ואחרון אחרון חביב בעל תשובה שרוצה לחזור בתשובה באמת על כל העבירות אשר עשה, ואי אפשר להרבות בתעניות וסיגופים, מצאנו לו הפיתרון, שיזכה להיות צדיק גמור, [שידוע שהבעלי תשובה, יכולין לקפוץ למעלה ממדרגתו. (ראה שפת אמת, פרשת במדבר)]. וכמו שכתוב בספר הקדוש שבט מוסר (פרק יט), שבעל תשובה צריך שישב רבים מעון, וזה לשון קדשו: **צריך בעל תשובה שישב רבים מעון, וילמד וידריך בני אדם בדרך ישרה ויזהירם בתשובה, ויוכיחם ויודיעם עונשן ומתן שכרן איך הקדוש ברוך הוא מקבל תשובה**, כמו שאמר דוד המלך, עליו השלום, בתפילתו (תהלים קיט, יח): "גל עיני" וכו', אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו" (שם נא, טו), עד כאן לשונו. (ועיין בשכר ועונש - ויקרא, בהקדמה דף כ"ג, ובפרשת בהר).

ועל ידי שישים כל מגמתו לעשות להרבות טובות לישראל קדושים לקרבם לאבינו שבשמים להחזירם בתשובה, לחזק לבם באמונה שלימה, שעל ידי ספרים אלו יבינו הבעלי תשובה ויגילו הנבונים למצוא בנקל מבוקשם, מוצאם ומוקדם, בעזרת השם יתברך. ומי שביכלתו לעזור בכח גדול לתכלית זה ולהדפיס הספר הזה בכל הלשונויות ולהפיצם בכל מקום בעולם, דעל ידי שיחזיר את ישראל בכל העולם למוטב, יזכה לשכר הטוב הצפון לצדיקים, כמו שאמרו ז"ל: מי שמוחה לכבוד שמים אין מלאך המות שולט בו כשאר בני אדם (זוהר הקדוש חלק א' כט:). **והקדוש ברוך הוא כורת עמו ברית ולזרעו אחריו כמו שעשה לפנחס** (ראשית חכמה שעה"ח פ"ב בשם מהר"י אבוהב), **וזוכה לחלקו של הקדוש ברוך הוא** (תמיד כח.), וממשיך ברכות וטובות לעם (תמיד כח.), ויוצא מכלל ארור לכלל ברוך (ויקרא רבה כה), **ניצול מכל גזירות קשות** (ילקוט רות עה"כ וימת אלימלך) זוכה לבלות שנותיו בנעימים (אבות דרבי נתן פרק כ"ט) **כשיש גזר דין על הכלל הוא ניצול** (חומת אנך פרשת נח) **וזוכה למלכות** (סנהדרין קא:).

שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב ועונש שלז

בעזרת השם יתברך

פרשת בחקותי - פרק ל"ב

**שְׁעַר הָעֲרֵבוֹת
עַל עֲנִינֵי שֹׁכֵר וְעוֹנֶשׁ**

סימן ב'

**בו יבואר שחיוב הערבות הוא מכל אחד אחד
מבני ישראל על כל אחד ואחד מבני ישראל**

**כל איש ואיש מישראל ערב על כל איש ואיש מבני ישראל,
וכל אחד ואחד נענש מכח חיוב הערבות על כל עון ועון
שכל איש ואיש מישראל עובר כמבואר ברש"י בשם התורה
כהנים על הפסוק "וכשלו איש באחיו" (ויקרא כו, לו) וזה לשונו:
"ומדרשו וכשלו איש באחיו זה נכשל בעונו של זה שכל
ישראל ערבין זה לזה".**

ובתורה כהנים (פרשת בחקותי פסוק ז') וכשלו איש באחיו, אינו
אומר "איש באחיו", אלא איש בעון אחיו, מלמד
שכל ישראל ערבים זה בזה, עד כאן לשונו:

וכן היא הדרשה בגמרא על הפסוק וכשלו איש באחיו
"וכשלו איש באחיו, איש בעון אחיו, מלמד שכולם
ערבים זה לזה" (סנהדרין כ"ז:).



שלח שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב ועונש

הערבות מחייבת עונש על כל אחד ואחד מישראל גם כשרק יהודי אחד עובר עבירה, וגם כשרק אחד מהן בלבד חוטא, כולן נענשין כדברי הילקוט על הפסוק בפרשת יתרו "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יתרו) וזה לשונו:

בילקוט פרשת יתרו "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" וזה לשונו: מכאן אמרו ראויין היו ישראל לאכול בקדשים עד שלא עשו את העגל, משעשו את העגל ניטלו מהם ונתנו לכהנים שנאמר שה פזורה ישראל, משולין כשה, מה דרכו של שה לוקה באחד מחבריו וכולן מרגישין, כן הם ישראל אחד מהן חוטא וכולן נענשין. עד כאן לשונו, מזה נראה שהגם שלא חטאו כלם בעגל נענשו כל ישראל לקיים וכשלו איש בעון אחיו:

אם עבר אדם מישראל עבירה נפרעין ממנו ומכל העולם כולו מכח חיוב הערבות שנכנסו כל אחד ואחד מישראל על כל אחד ואחד מישראל וכדברי הגמרא שבועות.

בשבועות (דף ל"ט ע"א) וזה לשונה: ונקה לא ינקה, כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו, וכאן ממנו וממשפחתו, וכל עבירות שבתורה מכל העולם לא, והכתיב וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה, וכו' עד כאן לשונה.

גם כשאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהן נענשין בעוונות האבות והזולת מכח דין חיוב הערבות שנתחייבו אחד על השני וכדברי הגמ'.

בסנהדרין (דף כ"ז ע"ב) מביאה הגמרא ברייתא וזה לשונה: אף בעונות אבותם אתם ימקו כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם, אתה אומר כשאוחזין או אינו אלא כשאין אוחזין, כשהוא אומר איש בחטאו יומתו הרי כשאוחזין מעשה

שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב ועונש שלט

אבותיהן בדיהן, ולא והכתיב וכשלו איש באחיו איש בעון
אחיו מלמד שכולן ערבים זה בזה, וכו' עד כאן לשונה.

**על כל מצוה יש מ"ח בריתות של ערבות, של ת"ר אלף וג'
אלפים ותק"נ - לדעה אחת נעשה כל אחד ערב גם כן על
ערבותו של השני.**

אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שלא נכרתו עליה מ"ח
**בריתות של ת"ר אלף וג' אלפים ותק"נ כו' ערבא וערבא
דערבא איכא בינייהו.**

מ"ח בריתות וכו'. כמנין שהיו במדבר שכל אחד נעשה ערב על
כל אחיו:

ערבא וערבא דערבא. אם נעשה כל אחד ערב על ערבותו של
חברו או לא כו' ע"ש:

**על כל אחד ואחד מִישראל לדאוג ולפעול ששום ישראל לא
יחטא מפני כשישראל אחד חוטא אינו יכול לומר אתי תלין
עווני הוא, ומה איכפת לכם כי כולם נענשים שעל ידי כך
מתעורר עוונם של כולם**

בילקוט ירמיה (קפיטל נ' סימן של"ד על הפסוק שה פזורה ישראל) וזה
לשונו: משולים כשה, מה דרכו של שה לוקה באחד
מאבריו וכולם מרגישים, **אף ישראל אחד חוטא וכולם
נענשים**, תני רבי שמעון בן יוחאי משל לשני בני אדם שהיו
נתונים בספינה נטל אחד מהם מקדח והתחיל קודח תחתיו,
אמרו לו חבריו למה אתה עושה כך, **אמר להם מה איכפת
לכם לא תחתני אני קודח, אמרו לו חבריו מפני שאתה מציף
עלינו את הספינה**, אף איוב אמר כן ואף אמנם שגיתי אתי
תלין משוגתי, אמרו לו חבריו כי יוסיף על חטאתו פשע בינינו
יספוק, אתה מספיק בינינו את עונותינו עד כאן לשונו.

שם שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב ועונש

לכן החובה על כולם לדאוג שהספינה לא תטבע על ידי החוטא שגורם לכך.

ועוד מצינו בפסיקתא שנמשלו ישראל לאגוז כשנוטלים אגוז כולם מרגישים וזה לשונה: על הפסוק "אל גינת אגוז ירדתי", למה כאגוז, אלא כל הפירות יכול אדם ליטול מהם מתוך השק ואין חבריהם מרגישים בין תמרים בין תותים בין תאנים, אבל האגוז, כיון שאתה נותן ידך ונוטל מהם מעט, כולם מתרעמים ומרגישים. כך הם ישראל איש אחד חוטא וכולם מרגישים שנאמר "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף" (פסיקתא דיהודה וישראל):

על הנגלות - העבירות שנעשות בגלוי והכל יודעים ורואים - נעשו ישראל ערבים זה על זה כבר בקבלת התורה ונתמשכנו זה על זה

וכן כשעמדו ישראל על הר סיני נעשו כולם לב אחד וקיבלו עולו של הקדוש ברוך הוא ונתמשכנו זה על זה. באותה שעה ביקש הקדוש ברוך הוא לכרות עמהם ברית על הדברים הנסתרים. אמרו ישראל: הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו. רצה לומר על הדברים הגלויים אנו יכולים לערוב זה לזה, אבל על הדברים הנסתרים אין אנו יכולים לערוב, שאם כן כל אחד יסתגר בביתו כדי לעשות עבירה, ואין אנו נביאים לדעת אותו. ואם כן מה חטא הציבור אם היחיד חוטא. **אבל על הנגלות נעשו ערבים זה לזה, שהדבר בידם לצעוק ולמחות בעושי רע.**

(מכילתא ותנחומא, ועיי' רלנ"ח סי' ע"ז, מעם לועז דברים)

עצם קבלת התורה היתה בערבות אחד על חבירו

כל ישראל ערבים זה לזה שנאמר (שמות כ"ד ג') ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל [הדברים] אשר דבר ה' נעשה אלו היה אחד מוחה לא נתנה התורה לכך אומרים ברכנו אבינו כלנו

שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב ועונש שמא

כאחד באור פניך וכי' ראתה שפחה באור שכינה בים ובמתן תורה מה שלא ראה יחזקאל בנבואה לכך נאמר וזוכה כלנו במהרה לאורו (שערבים זה לזה) והלכך אומרים ברכנו אבינו כלנו כאחד וכתוב (ישעי' מ' ה') ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר (ספר חסידים אות רלג).

**כל החיוב עלינו למחות בעוברי עבירה מחמת הערבות -
על העבירות הגלויות שכרתו ברית ומשכנו עצמם זה על זה
בסיני**

במדרש תנחומא פרשת יתרו (אות י"ג) על הר סיני השוו כולן לב אחד לקבל וזה לשונו: רבי אומר בשעה שעמדו ישראל על הר סיני השוו כולן לב אחד לקבל עליהם מלכות שמים בשמחה שנאמר "ויענו כל העם יחדיו ויאמרו" **ולא עוד אלא שהיו ממשכנין עצמן זה. על זה באותו שעה בקש הקדוש ברוך הוא לכרות עמהן ברית על הסתרים ועל הגלויים, אמרו לו על הגלויים אנו כורתין ולא על הסתרים, שלא יהא אחד חוטא בסתר ויהא הצבור מתמשכן עליו שנאמר "הנסתרות לד' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת" עד כאן לשונו.**

תועלת ותכלית הערבות שקבלו עליהם בני ישראל זה על זה הוא, שמאחר שהוא ערב לחבירו הוא סובל מזה שחבירו חוטא וייענש על ידו לכן ימחה בידו ויוכיחו על מה ומדוע עובר על מצוות השם או שלא מקיימם, אבל אם לא היו מקבלים ערבות אחד על חבירו לא היה איכפת לאחד מה שחבירו חוטא.

תועלת הערבות הוא שיוכיח את חבירו בIODעו שגם הוא ייענש על עבירת חבירו

וכן נעשו ישראל ערבים זה לזה, שכל אחד התחייב בעד חבירו שיקיים את התורה ויוכיחו וילמדו לקח כשיעשה

שמב שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב ועונש

עבירה, שמאחר שערב לחבירו הוא סובל מזה שחברו חוטא. אבל אם לא היו ערבים לא היה איכפת לו לאדם בראותו חבירו כשהוא חוטא, והיה אומר בלבו, מה איכפת לי מה שחבירי חוטא או שהוא מדבר בתוך בית הכנסת או שהוא מחלל שבת או נשבע בשם ה' או בתורה הקדושה, ואינו מתפלל. אבל עכשיו שכל ישראל ערבים זה לזה, מוטלת על כל אחד החובה להוכיח את חבירו כי הוא יודע שבגלל חבירו ייענש הוא. ועל כן יתוקן העולם והכל ינהגו ביראת שמים.

(שמות רבה פרק כ"ה מעם לועז שמות)

כל ישראל ערבים זה לזה (שבועות לט.). שאלמלא הערבות, לא היה אדם מוחה ביד חברו על חטאיו, ולא היו נותנים לב לחקר על עושי רשעה לבערם. לכן הכניסם הקדוש ברוך הוא לערבים, כדי שיעשו גדרים וסיגים שלא יחטאו.

(ספר חסידים אות צ"ג).

נמצא לפי כל הנזכר לעיל שכל אחד נתפס בעון חבירו של כל איש מישראל מפני חיוב הערבות. וכל חיוב הערבות שנכנסו בזה הוא כדי שימחו ויוכיחו, לכן כל שיש בידו למחות ולא מיחה נתפס בעוון ההוא שלא מיחה בו. וכן אמרו חז"ל בסנהדרין על הפסוק "וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכולן ערבים זה בזה, **התם שהיה בידם למחות ולא מיחו**.

(סנהדרין כז: שבועות לט.).

ולכן אמרו חז"ל: שמי בידו למחות ואינו מוחה העבירה נקראת על שמו ונענש עליה כאילו עשאה בעצמו, מפני חיוב הערבות שיש לו על הזולת.

"פרתו" של ר' אלעזר בן עזריה היתה יוצאת [בשבת] ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים, תנא לא שלו היתה אלא של שכנתו היתה, **ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו**.

(שבת נד).

שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב **ועונש** שמג

ועל כן אמרו חז"ל גם כן שהעונש על עוון הזולת תלוי במדת גודל ההשפעה והאפשרות למחות, כל אחד לפי דרגתו ומעמדו כמו שאמרו רז"ל:

"רב ור' חנינא ר' יוחנן ורב חביבא מתני בכוליה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי ר' יוחנן ומעיילי ר' יונתן כל שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו, נתפס על אנשי עירו, בכל העולם נתפס על כל העולם כולו" (שבת נד).

כל כי האי זוגא. ארבעתן יחד:

חלופי ר' יוחנן. יש שמחליפין ר"י ומעיילי רבי יונתן:

נתפס. נענש על עבירות שבידן:

בכל העולם. אבל ישראל, כגון במלך ונשיא שאפשר לו למחות שיראין מפניו ומקיימין דבריו: מפני שבאם אין בכוחו למחות לא שייך כלל שנכנס על כך בחיוב הערבות.

ולזה ראשי הגולה שהשפעתם מגיעה לכל העולם נתפסים על כל העולם מפני גודל כח השפעתם במחאה - כך הוא בחיוב הערבות.

"אמר רב פפא והני דבי ריש גלותא נתפסים על כולי עלמא. א"ר חנינא מאי דכתיב ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו אם שרים חטאו זקנים מה חטאו אלא אימא על זקנים [פי' סנהדרין] שלא מיחו בשרים".

(שבת נד:).

גם למידים אנו מדברי חז"ל אלו שמי שיש בידו למחות ביד המנהיגים הרבנים שהם ימחו בידי עוברי עבירה ואינו

שמד שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב ועונש

מוחה בידם הוא נתפס, כמו הסנהדרין שה' יביאם במשפט על שלא מיחו בשרים, שהיתה להם ההשפעה על השרים והיה להם למחות.

וכן כתב הילקוט מעם לועז (דברים כ"ט) בשם המהרי"ט על הפסוק. "אתם נצבים היום כולכם וגו' לעברך בברית ה' אלקיך, ובאלתו אשר ה' אלקיך כרת עמך היום" (נצבים כט, יא).

"ונאמר בלשון יחיד "לעברך בברית" וגו', **שכל יחיד ויחיד נעשה ערב על ששים רבוא**, כפי שנתבאר בפרשת כי תבא, ולכן פתח בלשון רבים וסיים בלשון יחיד. ונאמר כל איש ישראל, **שכל אדם ואדם מישראל שיש בידו למחות ביד הזקנים והשופטים המתנהגים בעול ואינו מוחה נתפס עליהם**, כמו שאירע במעשה של אשת רבי חנינא בן תרדיון שגזרו עליה הריגה על שלא מיחתה בר' חנינא שהיה הוגה השם באותיותיו".

(יוסף לקח בשם מהרי"ט, מעם לועז דברים פרשה כ"ט)

כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה

בא וראה כמה גדול עונשו של מי שיש בידו למחות ולא מיחה, שדם החוטא שמת בעונו. דורש הקדוש ברוך הוא מידו, וכל הדמים הנשפכין בישראל תולין בו, עד כדי כך שאותן שבעים אלף מישראל שנהרגו בגבעת בנימין תלו בסנהדרין בדור ההוא.

כל מי שסיפק בידו למחות ולא מיחה ולהחזיר את ישראל למוטב ואינו מחזיר כל הדמים הנשפכין בישראל אינם אלא על ידו שנאמר "ואתה בן אדם צופה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם וגו' הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אדרוש" לפי שכל ישראל ערבים זה בזה ולמה הן דומין לספינה שנקרע בה בית אחד אין אומרין נקרע בה בית אחד אלא כל הספינה נקרעת, כך הם ישראל, שנאמר "הלא עכן בן

שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב ועונש שמה

זרח מעל בחרם ועל כל עדת ישראל היה קצף" וגוי' ושמה תאמר אותן שבעים אלף שנהרגו בגבעת בנימין מפני מה נהרגו לפי שהיו להם לסנהדרי גדולה שהניח משה ויהושע ופנחס בן אלעזר עמהם היה להם לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם ולהגביה בגדיהם למעלה מארכובותיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל יום אחד ללכיש, יום אחד לבית א-ל, יום אחד לחברון, יום אחד לירושלים, וכן לכל מקומות ישראל, וילמדו את ישראל דרך ארץ בשנה ובשנים ובשלש עד שיתישבו ישראל בארצם כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקדוש ברוך הוא בעולמות כולן שברא מסוף העולם ועד סופו והם לא עשו כן אלא כשנכנסו לארצם כל אחד ואחד מהם נכנס לכרמו ולזיתו ולשדהו ואומרים שלום עליך נפשי כדי שלא להרבות עליהן את הטורח, וכשעשו בני בנימין דברים מכוערין ודברים שאינם ראויין באותה שעה ביקש הקדוש ברוך הוא להחריב את כל העולם, אמר הקדוש ברוך הוא לא נתתי לאלו את ארץ ישראל אלא כדי שיקראו וישנו ויעסקו בתורה כל ענין בזמנו וילמדו דרך ארץ כו' עש"ב.

(תנא דבי אליהו רבא פרק י"א)

מנהיג קהלה נענש על עוונות כל אחד מקהלתו, והרב של העיר על כל אחד ואחד.

במדרש רבה פרשת יתרו על הפסוק "וישמע יתרו" וזה לשונו: **הדא הוא דכתיב "שמעו דבר ד' בית יעקב"** זה שאמר הכתוב "בני אם ערבת לרעך" אמר ר' נחמי' נאמרה על החברים כל הימים שאדם חבר לא איכפת לי בצבור ואינו נענש עליו נתמנה אדם בראש ונטל טלית לא יאמר לטובתי אני נזקק לא איכפת לי בצבור אלא כל טורח הציבור עליו אם ראה אדם מעביר ביא על חבירו או עובר עבירה **ולא ממחה בידו נענש עליו ורוח הקדש צווחת בני אם ערבת לרעך אתה ערב עליו תקעת לזר כפיך, אמר לו הקדוש ברוך הוא אתה הכנסת**

שמו שר פרשת בחקותי - פרק ל"ב ועונש

עצמך לזירה [פי' מקום שנכנסים להתאבק שם] ומי שהוא מכניס עצמו לזירה או נוצח או ניצח, עד כאן לשונו.

וכן הוא בגמרא שבועות ד"ל כל ישראל ערבים זה בזה"
ונענשין על עוון חבירו הוא רק כשיש בידם למחות ולא מיחו

בשבועות (דף ל"ט ע"א) וזה לשונו: ונקה לא ינקה, כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו, וכאן ממנו וממשפחתו, וכל עבירות שבתורה מכל העולם לא, והכתיב "וכשלו איש באחיו" איש בעון אחיו מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה, התם שיש בידם למחות ולא מיחו. עד כאן לשון הגמרא.

וכן פסק הרמב"ם ז"ל "וכל שאפשר בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס בעון אלו".

וזה לשון הרמב"ם (פרק ו' מהלכות דעות הלכה ז') "וכל שאפשר בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס בעון אלו, כיון שאפשר לו למחות בהם" עד כאן לשונו.

והיינו משום דכל הערבות שנתחייבו הוא לתכלית המחאה, נמצא דהיכא שאין בידו למחות לא שייך חיוב הערבות לכן אין נתפס בעון הזולת כיון שבאופן זה לא נכנס בחיוב הערבות.

אלו הם דברי האור החיים הקדוש לפרש הכתובים בפרשת נצבים על פי דברי חז"ל (בשבת נ"ד): **שהעונש על הערבות הוא לפי מדת ההשפעה במחאה.**

אתם נצבים. צריך לדעת כוונת מאמר זה, עוד למה הוצרך לפרט ראשיכם וגוי' טפכם וגוי' ולא הספיק לומר בדרך כלל "כלכם".

עוד צריך לדעת טעם הברית הזו הלא בסמוך אמר אלה דברי הברית, ואם רצה לכלול גם האמור בפרשה זו

שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב ועונש שמז

בכלל הברית היה לו להקדים הדברים ויאמר על הכל אלה דברי הברית.

ונראה כי כוונת משה בברית זה הוא להכניסם בערבות זה על זה כדי שישתדל כל אחד בעד חברו לבל יעבור פי

ה' ויהיו נתפסים זה בעד זה, והעד הנאמן מה שגמר אומר הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו וגוי' הרי שעל הערבות מדבר הכתוב, ואין זה הברית שאמר בסוף פרשת תבא כי אותו ברית הוא על עצמן, וזה שיתחייב כל אחד על אחיהו העברי כפי היכולת שביד כל אחד.

ומעתה באנו להבין מאמר "אתם נצבים" שהכוונה הוא על דרך אומרו (רות ב') "הנצב על הקוצרים" לשון מינוי,

ואומרו כלכם פירוש כולם יש עליהם עול זה כל אחד לפי מה שהוא, על דרך אומרים ז"ל במסכת שבת (נ"ד:): כל מי שיש בידו למחות בכל העולם נתפס על כל העולם וכו' וכל מי שיש בידו למחות באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, וכל מי שיש בידו למחות בבני ביתו נתפס על וכו', והוא מה שפרט הכתוב כאן ואמר "ראשיכם" וגוי' שכל אחד יתחייב כפי מה שיש בידו, ראשיכם הם הגדולים שבכולן שיכולין למחות בכל ישראל, אלו יתחייבו על הכל, שבטיכם, כל שבט ושבט יתחייב על שבטו, זקניכם ושוטריכם, כל זקן יתחייב על משפחתו, כל איש ישראל, הם ההמון כל אחד יתחייב על בני ביתו, לזה הפסיק הכתוב כאן וסדר טפכם וגוי' בפני עצמם כי אלו אחרים נתפסים עליהם שהם הרשומים בפסוק שלפניו כל אחד כפי מה שהוא, ואין הם נתפסים על אחרים, שהטף אינם בני דעה, והנשים כמו כן, הגרים גם כן אין להם להשתרר על ישראל, וכמו שדרשו ז"ל (יבמות מ"ה:) בפסוק (לעיל י"ז ט"ו) שום תשים עליך וגוי' כל משימות שאתה שם עליך לא יהיה אלא מקרב אחיך ולא גרים, אבל ישראל חייבין עליהם כאומרים ז"ל (נדה י"ג) קשים גרים לישראל כספחת ופירשוהו לפי שאינם מלמדים

שמח שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב **ועונש**

אותם ככל הצורך, **הא למדת שנתפסים עליהם**. עד כאן לשונו.

על הנגלות לנו ולבנינו לבער הרע ואם לא נעשה בהם דין יעניש את הרבים

ברש"י הקדוש פרשת נצבים (פרשה ג' פסוק כ"ח כ') וזה לשונו: "הנסתרות לד' אלקינו" ואם תאמרו מה בידינו לעשות אתה מעניש את הרבים על ההרורי היחיד שנאמר פן יש בכס איש וגו' ואחר כך וראו את מכות הארץ ההיא והלא אין אדם יודע מטמונותיו של חברו אין אני מעניש אתכם על הנסתרות שהן לד' אלקינו והוא יפרע מאותו יחיד **אבל הנגלות לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו ואם לא נעשה דין בהם יענוש את הרבים** (סנהדרין דף מ"ג) עד כאן לשונו.

משעברו ישראל נענשין על הגלוי אחד על עון חברו

במסכת סנהדרין (מ"ג ע"ב) פלוגתא דתנאי הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם למה נקוד על לנו ולבנינו ועל ע' שבעד מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן דברי ר' יהודה אמר לו ר' נחמיה וכי ענש על הנסתרות לעולם והלא כבר נאמר עד עולם אלא כשם שלא ענש על הנסתרות **כך לא ענש על עונשין שבגלוי עד שעברו ישראל את הירדן**, אלא עכן מאי טעמא איענוש משום דהוו ידעי ביה אשתו ובניו.

החויב במחאה ותוכחה להלכה ובאחרונים

ברמ"א יורה דעה (סוף סימן של"ד) נפסק להלכה שחייב אדם למחות בעוברי עבירה וכל מי שאינו מוחה ובידו למחות נתפס באותו עון (עיין שם).

ועיין בתשובת מהר"ם שיק (ארח חיים סימן ש"ג) שמברר דיני מצות תוכחה באר היטב, ושם בדיבור המתחיל ויותר,

שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב ועונש שמט

אחר שחילק בין החיוב מצד מצות עשה של תוכחה, ובין החיוב מכח הערבות, וזה לשונו: "ולזאת הרשות והחיות ניתן להוכיח ברוב כח ועוז בעוברי עבירה להסיר ההיזק מרבים וכו' והחיוב לסלק הנזק בכל אופן שאפשר, ומי יעיז פניו לומר שהחיוב עלינו לשתוק, ולהיות כאיש נדהם וכאלם לא יפתח פיו, בראותינו סכנה לנפשינו וכו' ולזאת החיוב עלינו למחות בעוברי עבירה בכל אופן שאפשר" עד כאן לשונו.

הא דאין ערבות ואין נענשין על הנסתרות הוא רק הציבור, אבל הדיינים והממונים נענשים גם על הנסתרות

אף על גב דקיימא לן בש"ס ובפוסקים דאין הציבור נענשים משום ערבות, כדכתיב וכשלו איש באחיו, שדרשו רבותינו זכרונם לברכה בגמרא איש בעון אחיו, ומכאן שכל ישראל ערבים זה לזה, דזהו על הנגלות ולא על הנסתרות. עכ"ז בדיינים וממוני העיר הם נענשים גם על הנסתרות בעבור כי היה להם לחפש בנסתרות. וכמו שכתוב רבינו הרב המאירי ז"ל בשיטתו לסנהדרין כתיבת יד והביא דבריו מרן זקני הרב הגדול אור היר"ח ז"ל בספר חקרי לב (חלק אורח חיים חלק א' סימן מ"ח דפ"א ע"ד) וזה לשונו, ושוב ראיתי להרב המאירי בשיטה (כ"י לסנהדרין לדף ע"ח) בהך סוגיא דמדבריו נראה דס"ל כר"י שהרי כתב וזה לשונו לא ענש על הנסתרות, **דייני ישראל וחכמיהם ומנהיגיהם צריכים לפשפש תמיד ולחקור על מעשה עירם, ואין להם התנצלות כשיעשו על ראוי על הנגלה הבא לידם, אלא צריכים לחקור ולרגל אחר הנסתרות כפי יכולתם. וכל שמתרשלים בכך הרי הכל נענשים בנסתרות של חוטאים, שכל ישראל ערבים זה בזה** משקבלו עליהם ברכות וקללות בהר גריזים. וכתב עוד דאף למאן דאמר שמענישים על הנסתרות, אין סברא לומר שעל הנסתרות לגמרי מעניש אחרים דמה בידם לעשות, ולא אמרו אלא כגון שהיה בעל עבירות בגלוי ולא הוכיחו, ועל כן שלח ידו בחמורות, ועל כן

שנ שכר פרשת בחקותי - פרק ל"ב ועונש

נענשים אף על הנסתרות, אבל אדם בחזקת כשר בגלוי, וחטא בסתר, אפשר שלא יענשו אחרים עליה.

ובכן צריכים לצאת ולבדוק בכל חצר וחצר, ובכל בית ובית, בכל הדברים בכלל ובפרט במזוזות ביתם ובתפלין שבראשיהם, ושיאמר שלש תפילות שחרית ומנחה וערבית במנין עשרה, גם שלא יכשלו באיסור נידה וחילול שבת ויו"ט ודברי כיעור אפילו בפנויה, וכל שכן באיסור אשת איש, וכבר תיקנתי שיצאו בכל יום ויום שני תלמידי חכמים לראות בבנות הארץ בכל מבוי ומבוי ולעשות דין וחשבון על כל הנזכר לעיל, ושאר פרטים מינים ממינים שונים, ולתקן אותם כל דבר שהוא לאפרושי מאיסורא, לבקש אופן להבדילו ולהפרישו, ועניינים התלויים בקיום העולם כהוצאת למצות ציצית ותפילין ומזוזות לבקש איזה הכנסות לסייע לעניים שאין להם יכולת, וכמו כן, שברורי הקנסות, ישבו במעמד אחד לפחות ב' פעמים בשבוע כדי לייסר לעוברים על דברי תורה איש איש לפי חטאו, ובכן כשיהיו עושים כסדר הזה תשובה ומעשים טובים, אין ספק כי ה' עזרם ומגינם, אל תיראו ואל תחפזו מכל מקרים רעים וגזירות קשות ורעות ומרעשים וכיוצא כדברי הרב מוהרש"י ז"ל

(תוכחות חיים קצ"ו קצ"ז).

גם על קיום מצות עשה שחבירו יקיים ויעשה המצווה ג"כ ערבים זה לזה

ועל פי זה פירש בעל חיים וחסד הפסוק בפרשת נצבים לעשות את כל דברי התורה הזאת, ולא רק על מצות לא תעשה אנו ערבים זה לזה, אלא גם על מצות עשה, שכן מצינו ברב קטינא שמצא אותו מלאך ושאל אותו, ציצית מה תהא עליה. שאל אותו ר' קטינא וכי אתם מענישים גם על מי שלא מקיים מצות עשה. אמר לו, בעידנא דריתחא מענישים גם על עשה. ולכן כיון שכאן מדובר בעידנא דריתחא